

ویژه نامه آب

دنیای پسته

ماهنامه انجمن پسته ایران
سال پنجم - آبان ۹۹ - شماره ۵۲

شرکت
پسته
پدیده
سیرجان

www.iran-pistachio.com

دفتر مرکزی: سیرجان. بلوار امام رضا (ع)، نبش خیابان

شهید هاشمی نژاد، پلاک ۶۶۹

کارخانه: سیرجان. کیلومتر ۱۲ جاده سیرجان - تهران

تلفکس: ۰۳۴-۴۲۲۴۶۷۱۳ همراه: ۰۹۱۳۳۴۷۹۲۴۱-۰۹۱۳۱۴۵۱۸۳۸

تلفن: ۰۳۴-۴۲۲۴۶۵۹۳ کد پستی: ۷۸۱۴۹۸۳۱۳۱

Central Office: No. 699, Imamreza blvd, Sirjan, Iran

Factory Add: 12th km of sirjan, Tehran road, Sirjan, Iran

Email: info@iran-pistachio.com Tel: +98 34 4224 6593

Mob: +98 913 145 1838 / +98 913 347 9241

- ۱- کاملا انحصاری در ایران و جهان
 - ۲- کاملا ارگانیک (غیر نفتی)
 - ۳- تشکیل شده از رسوبات باکتری
 - ۴- دارای سولفات گوگرد (SO4)
 - ۵- دارای مواد آلی ارگانیک
 - ۶- دارای کلسیم قابل جذب و ...
 - ۷- تولید اسیدسولفوریک در خاک
 - ۸- خنثی کننده نمک و شوری خاک
 - ۹- خنثی کننده آهک خاک
 - ۱۰- خنثی کننده قلیائیت خاک
 - ۱۱- تنظیم کننده PH و EC خاک و آب
 - ۱۲- کنترل کننده آفات
 - ۱۳- کنترل پسیل پسته و پسیل گلابی
 - ۱۴- کنترل کننده قارچ ها و بیماری های قارچی
 - ۱۵- برطرف کننده نماتد، گموز، شانکر، آلترناریا و ...
 - ۱۶- تقویت خاک
 - ۱۷- افزایش محصول
 - ۱۸- جلوگیری از آفتاب سوختگی برگ و میوه
 - ۱۹- جلوگیری از گرمزدگی درختان و گیاهان در تابستان
 - ۲۰- پیش رس نمودن محصولات
 - ۲۱- قابلیت محلول شدن در آب بدون نیاز به افزودنی های شیمیائی
 - ۲۲- قابلیت مصرف از طریق آب آبیاری اعم از قطره ای، بارانی و غرق آبی
 - ۲۳- پوساندن و فرآوری نمودن ۲۰ روزه کودهای حیوانی، (پوست تازه پسته) و برگها
- و

مزایای واقعی و آزمایش شده گوگرد معدن زرکوه

غلامرضا خالقی (مدیرعامل گوگرد معدن زرکوه)

☎ ۰۹۱۲ ۱۱۰ ۴۳۲۴

✈ @zarko0h

✈ ID:googerd_zarkooh

googerd-zarkooh.com , googerd-zarkooh.ir

Sirjan Bonyad
Agricultural CO.

www.pistachio-tooka.ir

*The superior producer of pistachio in Iran
& the middle East*

شرکت کشاورزی سیرجان بنیاد

آدرس: کرمان-سیرجان-بلوار سید جمال الدین اسدآبادی صندوق پستی شماره ۴۶۱

تلفن: ۰۳۴)۴۲۳۰۱۱۸۳/۴۲۳۰۵۴۳۰

فاکس: ۰۳۴)۴۲۳۰۵۲۴۳

آزمایشگاه خاک گیاه و کود

دکتر مسعودیان

شرکت دانش بنیان نویدنو

نوید نهادگان نو قومس

تحلیل نتایج آزمایش برگ پسته به روش آمریکایی دریس
(Diagnosis Recommendation integrated System)

پیش بینی کمبود عناصر غذایی قبل از خسارت
یافتن عنصر غذایی محدود کننده عملکرد در باغ

S.N.P CO

شرکت بازرگانی نوید پسته سیرجان

Sirjan Navid Pistachio Co

آدرس: کرمان، سیرجان انتهای بلوار
امام رضا (ع) جنب بانک کشاورزی

تلفن: ۰۳۴-۴۲۲۰۵۸۰۰-۱
نمبر: ۰۳۴-۲۲۰۵۶۲۰۴

COTECA

TRUST FOR A MOVING WORD

دفتر مرکزی در سوئیس و دارای شعبه رسمی در ایران

بیش از ۴۵ سال تجربه

بیش از ۱۴۰ دفتر و آزمایشگاه

بیش از ۵۰۰۰ پرسنل متخصص و بازرسی

حضور در ۶۰ کشور مختلف دنیا

افتخارات ملی و بین المللی

- IFIATIC
- FOSFA
- GAFTA
- ISCC
- SAL
- RSA
- ICA
- FCC

پروانه سازمان ملی استاندارد ایران
مورد تایید بانک مرکزی ایران
عضو جامعه ممیزی و بازرسی ایران
عضو انجمن بازرسی فنی و آزمایش های
غیر مخرب

نمونه برداری و آزمون جهت اطمینان از مطابقت کالا و کاهش ریسک مرجوعی بار پس از حمل

- آفلاتوکسین
- باقیمانده سموم آفت کش ها
- فلزات سنگین
- آلرژن

ISO 17025

بازرسی جهت حصول اطمینان خریدار از شرایط محموله و تسریع در زمان پرداخت

- کنترل اندازه، مدل، یکنواختی
- کنترل کمیت
- کنترل بسته بندی و نشانه گذاری
- نظارت بر بارگیری

ISO 17020

ممیزی و صدور گواهینامه جهت افزایش نفوذپذیری در بازار هدف

- ISO 9001
- ISO 22000
- FSSC 22000
- HACCP/GMP
- IFS Food
- GAP

ISO 17021

تماس با ما:

۸۸۶۵۳۶۱۰ (+۹۸ ۲۱)

www.cotecna.com

تهران، خیابان نلسون ماندلا (جردن)، کوچه آناهیتا، پلاک ۲، طبقه چهارم

- * ارائه خدمات فنی و مشاوره ای و اجرایی از صفر تا ۱۰۰ باغات پسته و سایر محصولات کشاورزی در اقصی نقاط ایران
- * تحولی بزرگ و سودمند با روش های نوین و هوشمند
- * آموزش کشاورز در حوزه مدیریت مالی و هزینه ایی
- * انجام کلیه آزمایشات خاکشناسی با تفسیر نتایج
- * همراهی با کشاورز، توسط بهترین و مجرب ترین مشاوران ایران در صنعت پسته و کشاورزی

کلینیک
هوشمند
کشاورزی

رفسنجان، بلوار کارگر، نبش کارگر ۲۵ تلفکس: ۰۳۴ ۳۴۲۵۸۱۰۰ همراه: ۰۹۱۲۹۴۹۲۶۲۳

info.atiyehoushmand@gmail.com

- ۱۰ آب کشاورزی و ناشناخته‌های محاکم قضایی؛ حسین رضایی، دبیرکل انجمن پسته ایران
- ۱۱ کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی در بوته نقد؛ مریم حسنی سعدی، پژوهشگر مسائل آب
- ۱۴ ضرورت دفاع از حقوق کشاورزان با نظرات کارشناسی؛ محمدحسن رحیمیان، نماینده جهاد کشاورزی یزد
- ۲۳ دنبال مقصر نگردید؛ محمد کهنوجی و کورس کاووسی از جهاد کشاورزی استان کرمان
- ۳۰ سنگینی کفه ترازوی عدالت به نفع وزارت نیرو؛ حمیدرضا ذبیحی نماینده جهاد کشاورزی خراسان رضوی

ماهانامه دنیای پسته

صاحب امتیاز: انجمن پسته ایران
مدیرمسئول: حجت حسنی سعدی

سردبیر: ابوالفضل زارع نظری
هیئت تحریریه: سحر نخعی

حجت حسنی سعدی
مریم حسنی سعدی
بهار زنده‌رضوی
سفارش آگهی‌ها: فاطمه السادات حسینی صفت

صفحه آرا: نرگس بامری

چاپ: انجم شعاع
لیتوگرافی: کتبیبه

www.iranpistachio.org
info@iranpistachio.org

کرمان/بلوار جمهوری اسلامی / خیابان شهید لاری نجفی (۲۰ متری نادر)
کوچه شماره ۲ / پلاک ۱۲ / کدپستی: ۷۶۱۹۶۴۳۱۴۹
تلفن: ۰۳۴-۳۲۴۷۵۷۴۹ / شماره: ۰۳۴-۳۲۴۷۸۵۵۲

انجمن پسته ایران در قبال صحت و سقم ادعاهای مطرح شده در آگهی‌ها، هیچگونه مسئولیتی ندارد.
استفاده از مطالب با ذکر مأخذ مجاز است.

آب کشاورزی و ناشناخته‌های محاکم قضایی

حسین رضایی

دبیر کل انجمن پسته ایران

در کنار موانع تولید که این روزها کشاورزان با آنها دست به گریبان هستند، برنامه‌های وزارت نیرو به بهانه حفاظت از منابع آبی رنج تولید را مضاعف کرده‌است. ممانعت از انتقال آب به اراضی با بهره‌وری بالاتر، اخلاف و کارشکنی در اعطای مجوز نصب آب شیرین‌کن بر روی چاه‌های کشاورزی، نصب کنتور حجمی و چگونگی کنترل برداشت آب بعد از ۴۰ سال، ناتوانی در مسدود کردن چاه‌های غیرمجاز و از همه مهم‌تر کاهش لیتراژ پروانه‌ها از جمله دغدغه‌هایی هستند که باغداران بسیاری را درگیر خود کرده‌اند. ولی آیا شرکت‌های آب منطقه‌ای در اجرای برنامه‌های خود حقوق کشاورزان را رعایت می‌کنند؟ آیا کشاورزان از حقوق خود آگاهی دارند؟ کشاورزان چگونه باید به دفاع از حقوق خود بپردازند؟ حامی

کشاورزان در این زمینه کیست و چقدر موفق عمل می‌کند؟ این سوالات در حالی مطرح می‌شوند که برخی از کشاورزان نه تنها جوابی برای آنها ندارند، بلکه از وجود محاکم قضایی که در این رابطه فعالیت دارند بی‌خبرند و همچنین با ساختار و نحوه کارکرد آنها نیز آشنا نیستند.

از این رو، تصمیم گرفتیم در این شماره از ماهنامه دنیای پسته به‌طور ویژه به موضوع کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی که در شرکت‌های آب منطقه‌ای مستقر هستند، بپردازیم. در واقع این کمیسیون تنها مسیر دفاع از حقوق کشاورزان است، درحالی‌که وزارت نیرو برای شکایت از اشخاص باید به دادگاه صالحه مراجعه نماید. در مقدمه این ویژه‌نامه، مریم حسنی سعدی پژوهشگر مسائل آب با استناد به کتاب حقوق آب در فلات ایران در بستر تحولات اقتصادی و اجتماعی - نوشته مهدی آگاه - به طرح مواد قانونی

در این رابطه و نقدهای وارد بر این کمیسیون پرداخته‌است. همچنین، در این باره با نمایندگان سازمان جهاد کشاورزی، استان‌های یزد، خراسان رضوی و کرمان گفت‌وگوهای مفصلی انجام دادیم تا با ساز و کار کمیسیون و زاویه دید و نحوه برخورد آن با این مقوله آشنا شویم. در بعضی از گفت‌وگوها بحث به درازا کشیده است که به لحاظ ماهیت موضوعات تخصصی اجتناب ناپذیر بوده و جهت حفظ امانت‌داری کلیه محتوا پس از تأیید مصاحبه‌شوندگان منتشر شده‌است.

باتوجه به اینکه آموزش و اطلاع‌رسانی در مورد موضوعات مرتبط با پسته کشور جزو نقش‌هایی است که انجمن پسته ایران برای خود قائل می‌باشد، این انجمن به‌عنوان یکی از ابزارها جهت انتقال دانش و اطلاعات، در این شماره و شماره‌های بعد به طرح مواد قانونی، دیدگاه‌ها و سیاست‌های جاری در رابطه با آب کشاورزی در کشور می‌پردازد. بنابراین، انتشار دیدگاه‌های مسئولین سازمان جهاد کشاورزی، وزارتخانه نیرو و شرکت‌های آب منطقه‌ای، کشاورزان و صاحب‌نظران این عرصه، به معنای تبیین مواضع هیئت مدیره انجمن پسته ایران نمی‌باشد.

در بوته نقد

مریم حسنی سعدی

پژوهشگر مسائل آب

برگرفته از کتاب حقوق آب در فلات ایران نوشته مهدی آگاه

معرفی و نقد شکلی و ماهوی این کمیسیون در قانون پرداخته و در ادامه جهت آشنایی با روندها و نحوه کار آن، گفتگویی با نمایندگان جهاد کشاورزی در کمیسیون رسیدگی به امور آب زیرزمینی چند استان داشته باشیم. لازم می‌دانم قبل از ورود به موضوع از نمایندگان جهاد کشاورزی در استان‌های کرمان، یزد و خراسان رضوی به دلیل همکاری و مساعدت در این زمینه تشکر و قدردانی کنم. البته در این زمینه گفتگوهایی با نمایندگان خراسان جنوبی، فارس و اصفهان نیز انجام شد که بنا به ملاحظات سازمانی و عدم موافقت مصاحبه شوندگان، انتشار متن این گفتگوها میسر نشد. باید توجه داشت که تبصره ۵ قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه بهره‌برداری در نوع خود بدیع بوده و منجر به تشکیل کمیسیونی جدیدالتأسیس و مرجعی شبه قضایی در شرکت‌های آب منطقه‌ای گردید. این کمیسیون در بدو تصویب ایراداتی را با خود به همراه داشت که در ادامه

کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی بر اساس تبصره ۵ قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه بهره‌برداری مصوب ۱۳۸۹/۴/۲۷ تشکیل شد. پیش از تشکیل این کمیسیون بر اساس اصل ۱۵۹ قانون اساسی کلیه تعارضات در زمینه آب در دادگاه صالحه طرح و بررسی می‌شدند، اما این کمیسیون شبه قضایی جای دادگاه صالحه را گرفت و مکانیسم داوری آب را تغییر داد. کارشناسان وزارت نیرو ضمن ابراز خرسندی از تشکیل این کمیسیون عنوان می‌دارند که در گذشته به دلیل عدم آشنایی دادگاه‌ها به مسائل فنی آب، آراء صادره برخلاف دیدگاه‌های حفاظتی منابع آبی بوده است. از این رو، بر آن شدیم که ابتدا به

تبصره ۵: وزارت نیرو مکلف است جهت رسیدگی به اختلافات ناشی از اجرای این قانون (قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه بهره‌برداری) و قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱، در هر استان کمیسیونی تحت عنوان «کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی» مرکب از یک نفر قاضی با حکم رئیس قوه قضائیه، یک نفر نماینده سازمان جهاد کشاورزی استان با حکم رئیس سازمان و یک نفر نماینده شرکت آب منطقه‌ای استان با حکم مدیر عامل شرکت تشکیل دهد و نسبت به بررسی پرونده‌های شکایات اشخاص علیه دولت اقدام نماید. رأی لازم توسط قاضی عضو کمیسیون صادر می‌گردد. احکام صادره مذکور ظرف بیست روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر در دیوان عدالت اداری می‌باشد. از تاریخ تصویب این قانون، کلیه دعاوی اشخاص علیه دولت مطروحه در محاکم عمومی برای اتخاذ تصمیم به این کمیسیون‌ها احاله خواهد شد. دبیرخانه این کمیسیون در شرکت‌های آب منطقه‌ای مستقر می‌باشد

به آنها اشاره می‌کنیم:

الف) حد قانونی کمیسیون: در حالی که موضوع ماده واحده قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه و فلسفه وضع آن رسیدگی و تعیین تکلیف چاه‌های غیرمجاز محفوره قبل از سال ۱۳۸۵ است، اما در تبصره حاضر رسیدگی به اختلافات ناشی از اجرای ماده واحده و نیز «قانون توزیع عادلانه آب» به این کمیسیون محول شده است.

قانون توزیع عادلانه آب پنج فصل دارد که یک فصل آن به آب‌های زیرزمینی مربوط می‌شود و فصول دیگر آن به آب‌های سطحی و ... می‌پردازد که ارتباط چندانی با موضوع آب‌های زیرزمینی ندارند. می‌توان گفت حد قانونی این کمیسیون شامل کلیه فصول قانون توزیع عادلانه آب نمی‌شود و تنها صلاحیت رسیدگی به اختلافات ناشی از قانون توزیع عادلانه آب، در قسمت آب‌های زیرزمینی را دارد.

منطقی آن است که تبصره‌های ذیل ماده واحده در ارتباط با موضوع آن باشد، اما در این قانون تبصره‌ها ارتباطی با ماده واحده ندارند. از طرفی در طرح اولیه ارائه‌شده از سوی نمایندگان مجلس چنین تبصره‌هایی نیز وجود نداشت. با توجه به مخالفت‌های شدید وزارت نیرو در تصویب این طرح قانونی می‌توان گفت تشکیل این کمیسیون از طرف وزارت نیرو در مقابل عدم مخالفت با طرح قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه در مجلس معامله شده است.

قابل ذکر است پیش از رسیدگی به خواسته در کمیسیون رسیدگی به صدور

پروانه‌ها (موضوع ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی قانون توزیع عادلانه آب)، تقاضای اشخاص در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی قابل رسیدگی نیست. به عبارت دیگر، موضوع ابتدا می‌بایست در کمیسیون رسیدگی به صدور پروانه‌ها بررسی شود و تنها در صورت اعتراض متقاضی به رأی کمیسیون مزبور، کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی صلاحیت رسیدگی دارد و لذا این کمیسیون نمی‌تواند رأساً و بدون اظهارنظر ماهوی قبلی شروع به رسیدگی کند.

علاوه بر نقدهای مذکور بر حد قانونی کمیسیون آب‌های زیرزمینی باید گفت که این کمیسیون یک واحد شبه قضایی است که فقط می‌تواند ماهیت پرونده را بررسی کند و رأی کمیسیون صدور پروانه را تأیید یا رد نماید، ولی نمی‌تواند حکم کیفری متناسب با جرم افراد خاطی را صادر نماید. بنابراین، وظایف محوله به این کمیسیون بسیار فراتر از عنوان قانون، کمیسیون، تبصره‌های آن و حتی روح و مفاد آن است.

ب) یک‌طرفه بودن حیطة اختیارات کمیسیون: اختیارات این کمیسیون در

رسیدگی به اختلافات با توجه به عبارت «شکایت اشخاص علیه دولت» یک‌طرفه است، به عبارت دیگر سایر اشخاص دولتی مشمول این تبصره نیستند و صرفاً اشخاص غیردولتی مشمول تبصره حاضر می‌شوند، به این معنا که کمیسیون فقط در رسیدگی به اختلافات اشخاص با دولت اختیار رسیدگی و اظهارنظر دارد، ولی برعکس آن صادق نیست، یعنی رسیدگی به اختلافات دولت با اشخاص، کماکان در صلاحیت مراجع قضایی است و کمیسیون در این باره صلاحیتی ندارد.

ج) اعضای کمیسیون: عضو حقوقی این کمیسیون یک نفر قاضی است که توسط رئیس قوه قضائیه مشخص می‌شود. در این کمیسیون دو نماینده از جهاد کشاورزی و وزارت نیرو به عنوان نماینده دولت حضور دارند. با توجه به اینکه نماینده‌های از بخش خصوصی در این کمیسیون نیست، بتردید این بخش امکان دفاع از حقوق خود را در شرایط عادلانه و یکسان نخواهد داشت. علاوه بر این، شائبه تأثیرپذیری رأی قاضی از نظرات کارشناسان، زمینه بروز فساد و بی‌عدالتی را نیز فراهم می‌سازد. **د) مرجع تجدیدنظر:** در این تبصره

با در نظر گرفتن اینکه کمیسیون فقط در رسیدگی به اختلافات اشخاص با دولت اختیار رسیدگی و اظهارنظر دارد و شکایت دولت از اشخاص کماکان در صلاحیت دادگاه صالحه است، شرکت‌های آب منطقه‌ای چندین مرحله دادرسی، از جمله دادگاه بدوی، تجدیدنظر و حسب مورد، دیوان عالی کشور را طی خواهند کرد، ولی تجدیدنظر در دیوان عدالت اداری که اشخاص به آن مراجعه خواهند نمود تک‌مرحله‌ای بوده و رأی صادره قطعی است که این امر منصفانه به نظر نمی‌رسد.

تنها مرجع تجدیدنظر درباره رأی صادره توسط کمیسیون، دیوان عدالت اداری خواهد بود. قابل توجه است که مطابق اصل ۱۷۳ قانون اساسی و بند ۲ ماده ۱۰ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری، این دیوان شکایت مردم از کارکنان دولت را که در انجام وظایف خود قصور کنند مورد رسیدگی قرار میدهد. بدین معنا که دیوان عدالت اداری ناظر بر قوه مجریه به منظور عدم تخلف این قوه از قانون و رسیدگی به انطباق رفتار مجریان با قانون است.

طرفه آنکه به دلیل تنوع و گستردگی موضوعات قابل طرح و ادعا، سختی برخی از دعاوی مطروحه به گونهای است که تجدیدنظر در رسیدگی به آن در صلاحیت دیوان عدالت اداری نخواهد بود.

با در نظر گرفتن اینکه کمیسیون فقط در رسیدگی به اختلافات اشخاص با دولت اختیار رسیدگی و اظهارنظر دارد و شکایت دولت از اشخاص کماکان در صلاحیت دادگاه صالحه است، شرکتهای آب منطقهای چندین مرحله دادرسی، از جمله دادگاه بدوی، تجدیدنظر و حسب مورد، دیوان عالی کشور را طی خواهند کرد، ولی تجدیدنظر در دیوان عدالت اداری که اشخاص به آن مراجعه خواهند نمود

با توجه به اینکه نماینده‌ای از بخش خصوصی در این کمیسیون نیست، بی‌تردید این بخش امکان دفاع از حقوق خود را در شرایط عادلانه و یکسان نخواهد داشت. علاوه بر این، شائبه تأثیرپذیری رأی قاضی از نظرات کارشناسان، زمینه بروز فساد و بی‌عدالتی را نیز فراهم می‌سازد.

تک‌مرحله‌ای بوده و رأی صادره قطعی است که این امر منصفانه به نظر نمی‌رسد.

باید در نظر داشت که به موجب اصل ۳۴ قانون اساسی، «دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هر کس می‌تواند به منظور دادخواهی به دادگاه صالحه رجوع نماید.» می‌توان گفت به موجب این اصل نمی‌توان مانع از رسیدگی به شکایت مدعیان امور آب‌های زیرزمینی در دادگاه صالحه شد. چرا که اگر به حکم قانون ضرری به فرد وارد شود، مجری قابل تعقیب در دیوان عدالت اداری نیست، بلکه تعیین خسارت به عهده دادگاه صالحه و پرداخت آن به عهده قوه مجریه است و قوه مقننه باید محل پرداخت آن را پیش‌بینی

کرده باشد که این موضوع در مراجع شبه قضایی دیده نشده است.

ه) تعارض در مهلت اعتراض:

در حالی که در تبصره ۵ مهلت اعتراض به رأی کمیسیون را بیست روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر در دیوان عدالت اداری دانسته است اما تبصره ۲ ماده ۱۶ قانون دیوان عدالت اداری مهلت اعتراض از آرای مراجع شبه قضایی را در داخل کشور سه ماه و خارج از کشور شش ماه می‌داند.

و) محل دبیرخانه کمیسیون:

یکی از اهداف تشکیل این کمیسیون، عدم اطاله دادرسی است. ولی عملاً با توجه به حجم انبوه پرونده‌های ارجاعی به این کمیسیون و تشکیل آن تنها در مراکز استان‌ها موجب اطاله رسیدگی به پرونده‌ها می‌گردد. پیش از این افراد برای دعاوی خود به نزدیک‌ترین مرجع قضایی مراجعه می‌کردند. همچنین استقرار این کمیسیون در دستگاهی که معمولاً یک طرف دعوی است و نشان دادن قاضی در کنار کارشناسان آن دستگاه، شائبه اینکه قاضی تحت تأثیر آن فضا قرار گرفته و خدای ناخواسته در رأی او خدشه ایجاد شود به وجود می‌آید. بنابراین، این سوال که چگونه ممکن است یک دستگاه دولتی هم در مقام مجری و هم مشاور قاضی باشد؟! قابل تأمل است.

گفت‌وگو با محمدحسن رحیمیان، نماینده جهاد کشاورزی یزد
در کمیسیون آب‌های زیرزمینی

ضرورت دفاع از حقوق کشاورزان با نظرات کارشناسی

در شرکت آب منطقه‌ای موجود است نیز درخواست می‌شود تا در حین رسیدگی مورد مطالعه و استناد قرار گیرد. علاوه بر نمایندگان مذکور، کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی دارای دبیر و منشی است که در شرکت آب منطقه‌ای و کمیسیون حضور دارند و نسبت به تشکیل پرونده، دریافت مدارک متقاضی، تعیین وقت رسیدگی و طرح موضوع در کمیسیون اقدامات لازم را انجام می‌دهند.

موضوعات پرونده‌های ارجاعی به کمیسیون رسیدگی چه هستند؟

همان‌طور که اشاره شد، این کمیسیون به اعتراض افراد نسبت به تصمیماتی که در کمیسیون صدور پرونده‌ها گرفته می‌شود، رسیدگی می‌کند. تصمیماتی که مورد اعتراض بهره‌برداران واقع می‌شوند عمدتاً شامل عدم موافقت با درخواست جایجایی چاه یا کفشکنی، عدم صدور مجوز حفر گالری قنات، اصلاح مجوزهای بهره‌برداری از چاه‌ها و کاهش حبابه‌ها، انسداد چاه‌های خانگی و غیره است.

بیشترین پرونده‌هایی که به کمیسیون ارجاع می‌شوند در خصوص چه موضوعاتی هستند؟

عمدتاً دو موضوع است؛ موضوع اول که مهم‌تر است و حجم زیادی از پرونده‌ها

کمیسیونی در هر استان متشکل از یک نفر قاضی (با حکم رئیس قوه قضائیه)، یک نفر نماینده سازمان جهاد کشاورزی استان (با حکم رئیس سازمان) و یک نفر نماینده شرکت آب منطقه‌ای استان (با حکم مدیرعامل شرکت) تشکیل دهد. در این کمیسیون جهت بررسی پرونده‌های شکایات افراد حقیقی و حقوقی علیه تصمیمات دولت، اقدامات لازم انجام می‌گیرد. به عبارت دیگر، وظیفه این کمیسیون عمدتاً رسیدگی به اعتراضاتی است که توسط کشاورزان به آراء صادره توسط کمیسیون صدور پرونده‌های شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها انجام می‌شود؛ به این ترتیب، پس از ابلاغ رأی کمیسیون صدور پرونده‌ها به بهره‌برداران، چنانچه ایشان به رأی صادره اعتراضی داشته باشند، می‌بایست فرم شکوائیه‌ای را تهیه، مدارک و مستندات خود را پیوست نموده و به این کمیسیون مراجعه نمایند تا ضمن تشکیل پرونده، اعتراض ایشان در این کمیسیون مطرح و رسیدگی شود. البته در بعضی از موارد، پرونده‌هایی از دادگاه‌ها و محاکم قضایی نیز به این کمیسیون ارجاع می‌شوند که وظیفه این کمیسیون، رسیدگی به این موارد نیز هست. همچنین، در صورتی که قاضی و اعضای فنی کمیسیون به مستندات بیشتری نیاز داشته باشند، علاوه بر پرونده‌ای که متقاضی در کمیسیون تشکیل داده است، پرونده سوابق منبع آبی مورد دعوی که

محمدحسن رحیمیان، دکترای علوم و مهندسی آب (گرایش آبیاری و زهکشی) و عضو هیئت علمی وزارت جهاد کشاورزی، شاغل در مرکز ملی تحقیقات شوری، وابسته به سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی استان یزد است. زمینه کاری وی در خصوص مسائل آب و شوری منابع آب و خاک، سیستم‌های آبیاری و همچنین، استفاده از تکنیک سنجش از دور و تصاویر ماهواره‌ای در برآورد تبخیر و تعرق و نیاز آبی گیاهان، به‌ویژه درختان پسته می‌باشد. رحیمیان حدود پانزده سال سابقه کار دارد و مدت تقریبی چهار سال است که به عنوان نماینده جهاد کشاورزی استان یزد در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی شرکت آب منطقه‌ای استان یزد مشغول به خدمت است.

آقای دکتر! ساختار کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی چگونه است و پرونده‌ها برای رسیدن به این کمیسیون، چه روندی را طی می‌کنند؟

این کمیسیون بر اساس تبصره ۵ ماده واحده قانون تعیین تکلیف چاه‌های کشاورزی فعال فاقد پروانه بهره‌برداری شکل گرفته است. بر اساس این تبصره، وزارت نیرو مکلف شده تا جهت رسیدگی به اختلافات ناشی از اجرای این قانون و قانون توزیع عادلانه آب،

را تشکیل داده، موضوع اصلاح و تعدیل پروانه چاه‌های کشاورزی است. در این مورد، پروانه چاه‌های مجاز کشاورزی شامل برنامه اصلاح و یا اصلاح و تعدیل شده‌اند و دبی آب آنها کاهش یافته و بهره‌بردار اعتراض کرده که این دبی پاسخگوی سطح زیر کشت من در شرایط فعلی نیست. یکی دیگر از موضوعاتی که زیاد مورد بررسی قرار می‌گیرد، پرونده چاه‌های خانگی است که به عنوان چاه غیرمجاز شناخته شده‌اند و توسط کمیسیون صدور پروانه‌ها، رأی به پر و مسلوب‌المنفعه شدن آن داده شده است؛ که افراد اعتراض می‌کنند و پرونده به کمیسیون می‌آید و ما رسیدگی می‌کنیم. برخی از این چاه‌ها بر اساس سطح تحت شرب، در قالب چاه‌های کشاورزی و ماده واحده قانون تعیین تکلیف قابلیت بررسی دارند و برخی دیگر، چاه خانگی بوده که در قالب ماده ۵ قانون توزیع عادلانه آب و دستورالعمل‌های مربوطه بررسی می‌شوند.

موضوع تعدیل و اصلاح پرونده‌ها چیست؟

قوانین و دستورالعمل‌هایی وجود دارد که طبق آن وزارت نیرو اجازه یافته که با توجه به سه عامل: ۱- توان آبدهی چاه و اُفت سفره، ۲- نیاز آبی سطح تحت شرب عرصه و ۳- آب قابل‌برنامه‌ریزی در هر دشت، اقدام به اصلاح و یا تعدیل پروانه چاه‌های مجاز که در حال بهره‌برداری هستند نماید.

در موضوع اصلاح پروانه‌ها، بر اساس سطح زیر کشت و نیاز آبی - که کارشناسان آب منطقه‌ای برآورد می‌کنند - پروانه‌ها در کمیسیون رسیدگی به صدور پروانه‌های شرکت آب منطقه‌ای مطرح و پس از تصویب، حبابه چاه کاهش

داده می‌شود. در آن کمیسیون، نماینده سازمان جهاد کشاورزی استان نیز حضور داشته و نظرات فنی خود را در خصوص مواردی مانند نیاز آبی گیاه، کفایت و یا عدم کفایت حبابه پیشنهادی برای کشت مورد نظر ایراد می‌کند. با توجه به اینکه، ممکن است سطح اراضی برخی چاه‌ها طی سالیان گذشته کاهش داشته باشد و یا اینکه سفره آب زیرزمینی توان آبدهی خود را از دست داده باشد در برنامه اصلاح پروانه چاه‌ها، به این مسئله پرداخته می‌شود.

تعدیل به این صورت است که برای ایجاد تعادل بین تغذیه و تخلیه هر آبخوان، آب قابل‌برنامه‌ریزی هر محدوده آبی تعیین و با توجه به حجم فعلی برداشت‌ها، ضرایبی برای کاهش برداشت در هر محدوده مطالعاتی تعریف و طی آن، دبی چاه‌ها طبق دستورالعمل‌های وزارت نیرو تعدیل می‌شوند.

برنامه اصلاح و تعدیل دبی چاه‌های کشاورزی در کمیسیون رسیدگی به صدور پروانه‌ها انجام می‌شود و در صورت اعتراض بهره‌بردار به پروانه اصلاحی، پرونده در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی جهت رسیدگی به اعتراضات، مطرح و رسیدگی می‌شود.

در استان یزد، چه مقدار تعدیل پروانه‌ها در دشت‌ها قرار است انجام شود؟

در مورد این موضوع، اختلاف‌نظرهای کارشناسی و بحث‌هایی بین سازمان جهاد کشاورزی استان یزد با شرکت سهامی آب منطقه‌ای این استان وجود دارد. در حقیقت، بخش کشاورزی، ذینفع اصلی و بزرگ این مسئله است. قطعاً مهم‌ترین دغدغه این سازمان، حفظ سطح زیر کشت موجود و همچنین حفظ عملکرد

محصولات کشاورزی استان با هدف تأمین نیاز غذایی استان و جامعه، ایجاد یک سیستم پایدار تولید کشاورزی در شرایط بحران کیفی و کمی آب استان یزد، تأمین و تضمین معیشت کشاورزان، حفظ و حقوق کشاورزان و دفاع از حقوق مکتسبه ایجاد شده برای آن‌ها طی سال‌ها تلاش و بهره‌برداری از منابع آب و زمین جهت تولید است. سازمان جهاد کشاورزی با این دیدگاه از مسئله دفاع می‌کند. در مقابل، شرکت آب منطقه‌ای بر طبق تکلیف قانونی که به آن محول شده، عمل می‌کند و حفاظت از منابع آب زیرزمینی استان را در سرلوحه اقداماتش قرار داده است. خوشبختانه، هر دو نهاد بر مدیریت مصرف آب، صرفه‌جویی آب در بخش کشاورزی و کاهش حجم برداشت‌ها، همگام و هم‌راستا هستند و عمده اختلافات بر روی مقدار (حجم)، چگونگی و زمان‌بندی اجرایی برنامه کاهش برداشت‌ها است. این برنامه در وزارت نیرو تحت عنوان «طرح ملی تعادل بخشی به منابع آب زیرزمینی» و «برنامه سازگاری با کم‌آبی استان یزد» شناخته می‌شود. ما در این‌باره جلسات مشترک زیادی داشته‌ایم و روی این مسئله به تفاهماتی نیز رسیده‌ایم که چگونه و به چه میزان این صرفه‌جویی اتفاق بیفتد تا بخش کشاورزی استان بتواند سطح زیر کشت خود را مدیریت کند و تولید قابل قبول نیز داشته باشد. گفته می‌شود که در استان یزد حدود ۲۳۲ میلیون مترمکعب در سال کسری مخازن آب زیرزمینی داریم. همچنین، قرار است با صرفه‌جویی‌هایی که انجام می‌دهیم، بیلان منفی تجمعی سفره‌ها طی بازه‌های زمانی ۵ ساله و ۱۰ ساله کنترل و جبران شود. بخشی از این تصمیمات در قالب برنامه اصلاح و تعدیل

نظر ایشان را تأیید و بر اجرای آن تأکید می‌کنیم.

طبق آنچه فرمودید، شما از پارامترهایی برای تشخیص استفاده می‌کنید، این موارد چه هستند؟ بله دقیقاً. معمولاً در چنین مواردی، پیشنهاد و درخواست بازدید از محل (معاینه محل) به قاضی کمیسیون داده می‌شود و گاهی هم پیشنهاد ارجاع پرونده به هیئت‌های کارشناسی سه نفره و پنج نفره داده می‌شود. در بازدید از محل، مواردی همچون نوع سیستم آبیاری، کیفیت آب آبیاری، مسئله شوری و وضعیت خاک، نظام بهره‌برداری، خرده مالکی یا عمده مالکی بودن اراضی و یا اینکه آیا نظام بهره‌برداری فعلی توان پذیرش اجرای سیستم آبیاری نوین و امکان کاهش مصرف دارد یا خیر؟ را در نظر می‌گیریم. بنابراین، اگر امکان کاهش مصرف وجود داشته باشد و این کاهش، تبعات اجتماعی نداشته باشد، حتماً تصمیمات آب منطقه‌ای برای کاهش حقابه آن چاه را همراهی می‌کنیم.

اگر این موارد بررسی شد و متوجه شدید که شرایط تعدیل را ندارد، آیا در کمیسیون نظر مشورتی کارشناس سازمان جهاد کشاورزی اعمال می‌شود؟

همان‌طور که عرض شد، کمیسیون متشکل از نماینده شرکت آب منطقه‌ای، نماینده جهاد کشاورزی و قاضی است. تصمیم و رأی نهایی با قاضی کمیسیون بوده و دو نماینده، تنها جایگاه مشورتی دارند. نماینده جهاد کشاورزی پیشنهادات و نظریه مشورتی خود را ارائه می‌دهد و اگر با ادله موجود، واقعاً امکان صرفه‌جویی برای چاهی مقدور نباشد، معمولاً قاضی نظر مشورتی ما را

آب زیرزمینی را درک می‌کنم و هم با شرایط بهره‌برداران مان و بضاعت‌های آنها به‌خوبی آشنا هستیم. همان‌طور که اشاره شد، تشخیص اینکه کدام بهره‌برداران شرایط کاهش حقابه را ندارند نکته بسیار حساس و مهمی است. قطعاً روی تشخیص این مسئله وسواس داریم، تحقیق می‌کنیم، بازدید می‌کنیم و پرونده را عنداللزوم به هیئت کارشناسی ارجاع می‌دهیم. علاوه بر توجه به کفایت یا عدم کفایت حقابه پیشنهادی برای تأمین نیاز آبی عرصه، موارد و نکاتی نظیر نظام بهره‌برداری از چاه که خرده مالکی است یا عمده مالکی؟، کیفیت آب خوب است و یا شور؟، امکان اجرای سیستم نوین آبیاری در عرصه مورد نظر وجود دارد یا خیر؟، محل قرارگیری چاه در بالادست دشت است یا در پایین‌دست؟ همه این‌ها به تصمیم‌گیری در خصوص کاهش حقابه چاه‌ها در نظر گرفته می‌شود. در جاهایی که آمادگی لازم برای کاهش وجود نداشته باشد، ما با کاهش پروانه مخالفت می‌کنیم و در مقابل، هر کجا امکان این کاهش وجود داشته باشد، با شرکت آب منطقه‌ای همراهی کرده و

چاه‌های کشاورزی است که توضیح داده شد. منتهی به نظر بنده، یکی از مهم‌ترین وظایف کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی در این رابطه این است که تشخیص بدهد کدام بهره‌بردار توانایی و آمادگی کاهش حقابه به میزان مقرر را دارد و کدام بهره‌بردار ندارد. همه ما در استان اتفاق نظر داریم که برای رسیدن به پایداری در برداشت آب از منابع زیرزمینی، باید کاهش صورت بگیرد. اما اینکه کدام بهره‌بردار یا بهره‌برداران توانایی کاهش حقابه را دارند و کدام یک ندارند، تصمیم بسیار مهمی است که در این کمیسیون می‌تواند اتفاق بیفتد. اصل و هدف بر صرفه‌جویی، مدیریت و کاهش مصرف آب در بخش کشاورزی است.

آیا نظر کارشناسی نماینده جهاد کشاورزی در این کمیسیون مهم است؟

بله. چون هدف نهایی تمامی اعضای این کمیسیون، کمک به پایداری برداشت از منابع آب زیرزمینی استان یزد است و من هم جزئی از این کمیسیون هستم. بنده به‌عنوان نماینده سازمان جهاد کشاورزی استان در این کمیسیون، هم وضعیت بیلان منفی سفره‌های

می‌پذیرد. قابل ذکر است، در مورد چاه‌هایی که امکان کاهش وجود داشته، ما همکاری و همراهی کرده‌ایم. بر حسب تجربه، دریافته‌ایم که کاهش حبابه چاه‌های عمده مالکین تبعات اجتماعی کمتری دارد؛ چون آنها توانایی مالی برای اجرای سیستم‌های نوین آبیاری و تکنولوژی‌های روز دنیا را دارند، حتی با کاهش ۳۰ درصدی و بیشتر دبی چاه، باز هم می‌توانند خودشان را با آن دبی تطبیق دهند و سازگار کنند.

آیا پرونده‌هایی در خصوص انتقال آب به اراضی غیرآبخور اولیه به کمیسیون ارجاع می‌شود؟ در این مورد نظر نماینده سازمان جهاد کشاورزی چیست؟

انتقال آب از اراضی آبخور اولیه یک چاه یا منبع آبی به اراضی دیگر منع قانونی دارد. بر اساس ماده ۲۷ قانون توزیع عادلانه آب مصوب سال ۱۳۶۱، پروانه مصرف آب مختص به زمین و مواردی است که برای آن صادر شده است. در

ماده ۲۸ این قانون نیز ذکر شده که هیچ‌کس حق ندارد آب را به مصرفی به‌جز آنچه در پروانه قید شده برساند و آب و زمین به تبع هم هستند. البته به نظر اینجانب و شاید به نظر خیلی از کارشناسان دیگر، قانون‌گذار در این قانون، حد غایی و نهایی این مسئله را دیده و در نظر گرفته است؛ مثلاً ممکن است جابه‌جایی آب از یک‌جا به جای دیگر، تبعات اجتماعی خاصی به همراه داشته باشد و یا عده‌ای از بهره‌بردارها مخالف و عده‌ای از بهره‌برداران همان منبع آبی، موافق این جابه‌جایی باشند، یا اینکه ممکن است بحث زمین‌خواری در میان باشد، یا تأسیسات اولیه در انتقال و جابه‌جایی تعیین تکلیف نشوند و غیره. بنابراین، همگی این موارد دست به دست هم داده‌اند تا قانون‌گذار به صورت کلی با موضوع جابه‌جایی آب مخالفت کرده و آن را ممنوع اعلام نماید. اما از نظر فنی، در جاهایی ممکن است در نزدیکی اراضی آبخور اولیه یک چاه،

اراضی با کیفیت بهتر و با امکان بهره‌وری بیشتر از منابع آب و خاک وجود داشته باشد و هر دوی این اراضی، بر روی یک سفره آب زیرزمینی قرار گرفته باشند؛ به نظر اینجانب در چنین مواردی، این قانون جای بحث کارشناسی و تأمل دارد. در این گونه موارد، ابتدا بایستی بررسی شود که بهره‌وری آب و زمین در اراضی آبخور پیشنهادی برای انتقال آب، نسبت به اراضی آبخور اولیه چگونه است؟ آیا با انجام انتقال آب از محل یک منبع به اراضی غیر، امکان صرفه‌جویی و کاهش برداشت و مصرف آب در همان سفره وجود دارد؟ آیا انتقال آب به اراضی غیر، معضلات فرهنگی و اجتماعی خاصی را در منطقه به وجود نخواهد آورد؟ اگر این موارد قابل حل باشند، بنده شخصاً با انتقال آب از اراضی آبخور اولیه یک چاه به آبخور جدید و همچنین خلع ید اراضی قبلی، موافق بوده و به‌صورت نظریه مشورتی، آن را به قاضی کمیسیون پیشنهاد می‌دهم.

بنابراین، به نظر بنده، مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب، قابل تفسیر و تأمل بیشتری هستند. به طوری که اگر ملاحظات و تبعات آن را بررسی کنیم و به نتیجه برسیم که مشکلی به وجود نمی‌آید و جابه‌جایی اشکالی ندارد و باعث افزایش بهره‌وری از آب و زمین و حتی باعث کاهش برداشتها از سفره آب زیرزمینی می‌شود، چه اشکالی دارد که این انتقال انجام شود؟! مثال واضح‌تری بگویم: عده‌ای از بهره‌بردارها عمده مالک هستند، تقاضای جابه‌جایی می‌دهند، مطالعات خاک‌شناسی روی پرونده‌شان است که فلان منطقه کیفیت خاک بهتر و بهره‌وری بالاتری دارد، محل برداشت و مصرف آب در یک سفره قرار گرفته است و همچنین مالک (مالکین) حاضر هستند اراضی اولیه را به دولت پس بدهند؛ چه تصمیمی در این مورد بهتر است؟! به نظر می‌رسد که این انتقال تبعاتی ندارد و مسائلی حل شده است. لذا، این کار از نظر فنی نیز توجیه‌پذیر بوده و نماینده جهاد کشاورزی با این انتقال موافق است و مواردی بوده که کمیسیون با جابه‌جایی موافقت کرده است. مواردی که نظام خرده مالکی حاکم بوده و مثلاً ۶۰ درصد بهره‌بردارها موافق و ۴۰ درصد مخالف بودند و یا اراضی‌شان درگیر مسائل حقوقی و یا ارث و میراثی بوده، تأسیسات داشته‌اند و امکان خلع ید اراضی اولیه وجود نداشته است، در این‌گونه موارد از طریق ارجاع به قانون با این کار مخالفت شده است، علی‌رغم اینکه ممکن است بهره‌وری از آب و زمین بیشتر شود، ولی به دلیل تبعات آن، مخالفت می‌شود.

آقای دکتر رحیمیان! شما به قانونی اشاره کردید که تبعات

جابه‌جایی آب از یک اراضی به اراضی دیگر را بر اساس آن بررسی می‌کنید، این کدام قانون است؟ برای بررسی این تبعات، قانونی وجود ندارد؛ اما کسی که در جایگاه تصمیم‌گیری در مورد قانون منع جابه‌جایی آب به اراضی غیر است، باید تبعات آن را نیز در نظر بگیرد. شخص تصمیم‌گیر در این موارد باید بتواند به‌خوبی و به‌درستی قانون را تفسیر کند و علاوه بر جسم قانون، به روح آن نیز بپردازد. در مورد مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب صحبت شد و از نظر فنی نیز به آن پرداختیم. ما باید به عنوان تصمیم‌گیر تبعات و مسائلی را ببینیم و تصمیم‌گیری منطقی و صحیحی در این زمینه داشته باشیم. در استان یزد، مواردی بوده که قاضی کمیسیون استدلال‌های کارشناسی در این زمینه را پذیرفته و برخلاف ماده ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب، حکم به اجازه انتقال آب از نقطه‌ای به نقطه دیگر داده است.

آیا در استان یزد، موفق شده‌اند که چاه‌های غیرمجاز را پر کنند؟ بله. مستحضرد که متولی برخورد با چاه‌های غیرمجاز، شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها هستند که پس از قطعی شدن تصمیمات کمیسیون‌ها و یا محاکم قضایی در زمینه پر و مسلوب‌المنفعه ساختن چاه‌های غیرمجاز، به اجرای آن می‌پردازند. کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی مستقیماً در این زمینه درگیر نیست. اما مواردی بوده که کمیسیون چاه‌هایی را غیرمجاز شناخته و دستور پر و مسلوب‌المنفعه کردن آن را به شرکت آب منطقه‌ای داده است.

با بروز کم‌آبی، بهره‌برداران به‌جای قنات، چاه حفر کرده‌اند.

آنها چه معضلاتی دارند که به کمیسیون مراجعه می‌کنند؟ بر اساس ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب، برای قنات‌هایی که دارای کاهش فاحش در آبدهی شوند، مجوز حفر و بهره‌برداری چاه به‌جای قنات توسط کمیسیون صدور پروانه‌ها و طبق دستورالعمل‌های مربوطه صادر می‌شود. معمولاً در مرحله تبدیل قنات به چاه (یا همان صدور مجوز حفر چاه به‌جای قنات توسط کمیسیون صدور پروانه‌ها)، اعتراضات قابل توجهی به کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی واصل نشده. به نظر می‌رسد، در این مورد کمیسیون به خوبی و طبق دستورالعمل‌ها پیش رفته و مورد تأیید بهره‌برداران هم بوده است. بعضاً اعتراض‌هایی به کاهش مجوز بهره‌برداری از چاه به‌جای قنات نسبت به آبدهی قبلی قنات داشته‌ایم که بررسی شده است. بررسی سوابق آبدهی قنات مذکور در سال‌های منتهی به صدور پروانه چاه به‌جای قنات، خیلی در این زمینه کمک کرده است.

در مورد اینکه قناتی دوباره آبدار شده است، چه برخوردی صورت گرفته؟

علت اصلی خشک شدن قنات‌ها بروز خشکسالی‌های پی‌درپی و یا برداشت آب زیرزمینی توسط سایر منابع آبی موجود در منطقه است که منجر به کاهش فاحش آبدهی قنات و نهایتاً تقاضا برای حفر چاه به‌جای آن شده است. پس از صدور مجوز، قنات مذکور متروکه محسوب شده و عملاً به‌عنوان منبع آبی شناخته نمی‌شود. بنابراین، چنانچه مجدداً آن قنات آبدار شود، بهره‌برداران می‌توانند نسبت به استفاده از آب اقدام کنند و حتی برای عملیاتی نظیر لایروبی،

تا جایی که بنده اطلاع دارم، نیازی به صدور مجوز خاص ندارد. فرض بر این است که آبدار شدن مجدد این قبیل قنات‌ها موقتی و یا فصلی بوده و ممکن است در سال بعد، مجدداً خشک شوند. **آیا در استان یزد کنتور جمعی بر روی چاه‌های کشاورزی وصل شده است؟**

بله. بر اساس آخرین گزارشات شرکت آب منطقه‌ای استان یزد، از کل چاه‌های کشاورزی استان، ۷۴ درصد آنها به کنتور جمعی مجهز شده‌اند.

شما اطلاع دارید که برنامه تحویل جمعی آب در آن استان، چگونه اجرا می‌شود؟

هدف از نصب کنتور جمعی، نظارت بیشتر دولت بر حجم برداشت آب از چاه‌های کشاورزی است. این کنتورها از نظر نحوه کارکرد به چند دسته تقسیم می‌شوند که بعضی از آنها بر مبنای تکنیک دی‌سنجی و برخی دیگر بر اساس، ساعات کارکرد پمپ عمل می‌کنند. در حال حاضر، تعداد زیادی از این کنتورها، ساعات کارکرد هر چاه را ملاک عمل قرار می‌دهند و بر اساس دبی چاه، به حجم برداشت‌های صورت گرفته از آن چاه می‌رسند. البته در مورد چاه‌هایی که کنتور جمعی نصب شده، هنوز نظارت بر حجم برداشت‌ها و تحویل جمعی آب به بهره‌برداران بر اساس آن اعمال نشده است. مزید استحضار اینکه با اجرای برنامه خاموشی زمستانه چاه‌های کشاورزی که از سال ۱۳۹۵ توسط شرکت آب منطقه‌ای در استان یزد اجرا شده، بخشی از ساعات کارکرد چاه‌های کشاورزی استان از این طریق کاهش داده شده است. خاموشی زمستانه چاه‌های کشاورزی در یزد از دو هفته در سال شروع شده و حالا به حدود چهل و

پنج روز در سال رسیده است. **در مورد نصب کنتور جمعی، چه دیدگاهی دارید و این موضوع در تصمیمات کمیسیون چه وضعیتی دارد؟**

در پرونده‌هایی که با تصمیم نهایی کمیسیون منجر به تعیین حقایق و صدور مجوز برداشت آب از چاه‌ها می‌شود، ذکر می‌شود که برداشت آب از این چاه مشروط به نصب کنتور جمعی بر روی آن چاه است. در مورد چاه‌های کشاورزی، اجرای سیستم آبیاری نوین و یا انجام اقدامات بهینه‌سازی مصرف آب نیز پیشنهاد می‌شود و طی آراء صادره، بهره‌بردار ملزم به اجرای آنها می‌گردد. در هر صورت، وقتی به کشاورزان محترم اجازه برداشت آب داده می‌شود، باید در نظر داشته باشند که نباید بی‌محابا و بیش از حد آب برداشت کنند و یا اینکه پس از برداشت، آب را به‌صورت سنتی و غیراصولی به مصرف برسانند. نصب کنتور جمعی، ابزاری جهت کنترل برداشت‌ها طبق مجوز صادره از طرف دولت به وزارت نیرو است. جهت اطلاع قابل ذکر است که نصب کنتور جمعی بر روی چاه‌های کشاورزی، یکی از اقداماتی است که در پانزدهمین جلسه شورای عالی آب کشور در سال ۱۳۹۳ و به منظور احیا و تعادل بخشی به منابع آب زیرزمینی کشور مصوب شده است. طی بند ۴ صورت‌جلسه، وزارت نیرو ملزم به تجهیز کلیه چاه‌های کشاورزی به ابزارهای هوشمند اندازه‌گیری آب گردیده است. در مورد کنتور جمعی، مسئله‌ای که وجود دارد این است که بعضی از بهره‌برداران توان خرید آن را ندارند که باید چاره‌اندیشی شود.

در برخی از مناطق کشاورزان از سال‌های پیش اقدام به احداث

باغ کرده‌اند و چون از طرف وزارت نیرو تنها دبی مهم بود و ساعت کارکرد اعمال نمی‌شد کشاورزان در تمام طول سال تنها بر اساس دبی، برداشت آب داشتند. در حال حاضر که اراضی به زیر کشت رفته‌اند آیا با نصب کنتور جمعی و اعمال ساعت کارکرد، این کشاورزان با کمبود آب مواجه نمی‌شوند؟

در گذشته، امکان کنترل و اعمال ساعات کارکرد چاه‌ها همانند شرایط حاضر وجود نداشته است. مضافاً اینکه، برخی از چاه‌ها به دلیل خرابی و یا عدم تأمین سوخت و غیره، همیشه با وقفه و خاموشی‌هایی در طول سال همراه بوده‌اند. پس از برقی شدن چاه‌ها این موارد کمتر رخ داده و ساعات کارکرد برخی چاه‌ها، حتی به ۸ هزار ساعت و بیشتر در یک‌سال نیز می‌رسیده است. در ضمن، به نظر بنده، اطلاع‌رسانی و توجیه بهره‌برداران در خصوص ساعات مجاز کارکرد چاه در طول یک سال، بسیار ضعیف انجام شده است. به‌طوری‌که تقریباً همه بهره‌بردارانی که مجوز برداشت آب در دست‌شان قرار می‌گرفته، اطلاع دقیقی از محدودیت ساعات کارکرد چاه خود و مقدار آن نداشته‌اند.

مستحضرید که در پروانه‌های بهره‌برداری چاه- صادره توسط شرکت آب منطقه‌ای- میزان دبی و حجم برداشت سالانه آب از چاه آورده می‌شود و مستقیماً به ساعات مجاز کارکرد آن چاه اشاره نمی‌گردد. حل این موضوع مستلزم فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی بیشتر به بهره‌برداران است که به نظر بنده می‌تواند طی یک برنامه کوتاه‌مدت ۵ ساله، اتفاق بیفتد. آنها باید بتوانند فعالیت‌های خود را با

اشخاص اگر به رأی کمیسیون اعتراض داشته باشند، باید به چه مرجعی مراجعه کنند؟

اشخاص معترض به رأی کمیسیون، یا شرکت آب منطقه‌ای و یا بهره‌برداران هستند. در هر دو مورد، باید در بازه زمانی مقرر درج شده در متن رأی صادره، به دیوان عدالت اداری مراجعه کنند تا اعتراض آنها بررسی شود.

کشاورزهای استان یزد در خصوص جابه‌جایی چاه‌ها در اراضی آبخور اولیه مشکلی ندارند؟

مشکل اساسی، در مورد جابه‌جایی چاه‌ها از داخل اراضی آبخور به خارج از اراضی آبخور است که منع قانونی دارد. اما در مورد جابه‌جایی چاه در داخل اراضی، درخواست‌های زیادی پس از افت فاحش آینده‌ی چاه‌ها در ایام خشک‌سالی و بحران، توسط بهره‌برداران

چاه به بهره‌برداران سپرده شود، آنها می‌توانند نسبت به کنترل و مدیریت ساعات کارکرد مجاز در طول سال برنامه‌ریزی داشته باشند و آبشویی‌های زمستانه را نیز در برنامه خود قرار دهند. همان‌طور که عرض شد، در کنار نصب ابزارهای کنترلی و نظارتی مانند کنتور حجمی، بایستی اطلاع‌رسانی، آموزش و فرهنگ‌سازی در خصوص مدیریت زمان کارکرد چاه هم انجام شود تا بهره‌برداران به مشکل کسری آب مواجه نشوند.

در کمیسیون آب زیرزمینی، روند رسیدگی به پرونده‌ها چقدر زمان می‌برد؟

به‌طور متوسط، زمان تشکیل پرونده تا اتمام رسیدگی، حدود ۶ ماه است. موارد خاصی هم وجود داشته که سریع‌تر و یا دیرتر از این زمان به طول انجامیده است.

ساعات مجاز کارکرد چاه در هر دشت منطبق کرده و برداشت‌ها را محدود به ساعات خاصی از سال نمایند. نکته‌ای که در این زمینه وجود دارد این است که باید مدیریت زمان کارکرد چاه را به خود بهره‌بردار و نماینده هر چاه واگذار کنیم و به مدیریت وی در زمینه ساعات فعالیت یا خاموشی چاه در طول سال اعتماد داشته باشیم. به‌عنوان مثال، بعضی دشت‌ها هستند که کیفیت آب آنها شور است و اراضی کشاورزی در این دشت‌ها نیاز به آبشویی زمستانه دارند، اگر کنترل ساعات کارکرد چنین چاه‌هایی از طریق برنامه خاموشی زمستانه سراسری آب منطقه‌ای بخواهد انجام شود، قاعدتاً چاه باید در زمستان خاموش باشد، لذا بهره‌بردار اجازه نمی‌یابد که آبشویی زمستانه را انجام دهد؛ اما اگر مدیریت زمان کارکرد

این قبیل از چاه‌ها داده شده و موضوع توسط کمیسیون صدور پروانه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. در صورت اعتراض بهره‌برداران به تصمیم آن کمیسیون، موضوع جهت رسیدگی مجدد به کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی ارجاع می‌شود. برای تصمیم‌گیری در این زمینه، معمولاً بازدید از منطقه توسط اعضای کمیسیون انجام می‌شود و یا اینکه به هیئت‌های کارشناسی سه یا پنج نفره جهت بازدید و اظهار نظر فنی، ارجاع می‌شود و نهایتاً، تصمیم مقتضی توسط کمیسیون گرفته می‌شود.

بافت کشاورزی در استان یزد به چه صورت است؟

اراضی تحت کشت استان یزد، عمدتاً به صورت محصولات باغی است. به طوری که در حال حاضر از کل اراضی تحت کشت کشاورزی که قریب به ۱۱۴ هزار هکتار است، ۲۹ درصد به محصولات زراعی و ۷۱ درصد به محصولات باغی اختصاص دارد. البته طی دو دهه گذشته، از سطح زیر کشت زراعت کاسته شده و به سطح کشت محصولات باغی اضافه شده است.

در استان یزد، در مورد ضریب هیدرومدول (نیاز آبی) چه مواردی در نظر گرفته شده است؟

هیدرومدول یعنی حجم آب مورد نیاز در واحد سطح زمین که به صورت لیتر در ثانیه در هکتار بیان می‌شود. پس از برآورد تبخیر و تعرق یک گیاه (بر حسب میلی‌متر)، این عدد به حجم آب مورد نیاز (بر حسب لیتر در ثانیه در هکتار) تبدیل می‌شود که هیدرومدول نام دارد. عوامل زیادی در این تبدیل دخیل هستند. شوری آب آبیاری و نیاز آبخویی، راندمان سیستم

آبیاری، سطح خیس شده زمین (یا به عبارتی نحوه توزیع آب در سطح عرصه با توجه به تراکم کاشت گیاه و سطح سبزی زمین) و قدرت نگهداری آب در خاک از مهم‌ترین عوامل هستند. به عنوان مثال، در مورد پسته، ضریب هیدرومدول به طور متوسط ۰/۳ لیتر در ثانیه در هکتار در نظر گرفته می‌شود که برای چاهی با ساعات کارکرد سالانه ۵ هزار ساعت، معادل با ۵ هزار و ۴۰۰ مترمکعب آب در هر هکتار می‌شود. اما همان طوری که اشاره شد، این عدد، به صورت میانگین بوده و علاوه بر نوع محصول، عوامل دیگری هستند که آن را تغییر می‌دهند. در مورد چاه‌های آب بسیار شور برای پسته، این عدد تا ۰/۵ و ۰/۶ لیتر در ثانیه بر هکتار هم ممکن است افزایش پیدا کند. در مقابل، چاه‌هایی در استان یزد هستند که با کمتر از ۰/۲ لیتر در ثانیه در هکتار در حال بهره‌برداری اقتصادی محصول پسته از طریق اجرای سیستم نوین آبیاری و مدیریت مصرف آب در عرصه هستند.

آیا ضریب هیدرومدول یک محصول خاص در مناطق مختلف تغییر می‌کند؟

بله، این ضریب در هر منطقه تغییر می‌کند. همان‌طور که توضیح دادم، مبنای محاسبه هیدرومدول برای یک محصول خاص، برآورد تبخیر و تعرق آن گیاه است که در هر منطقه با توجه به اقلیم آن فرق دارد. همچنین، تفاوت‌های منطقه از نظر شوری آب آبیاری، نوع سیستم آبیاری، تراکم کاشت گیاه، سطح خیس شده زمین و شرایط خاک بر هیدرومدول اثر گذاشته و آن را تغییر می‌دهد. بنابراین، ما نمی‌توانیم هیدرومدول را عدد ثابتی در نظر بگیریم و برای برآورد نیاز آبی عرصه در همه

چاه‌ها، از آن عدد استفاده کنیم. بلکه، مورد به مورد، باید این عوامل بررسی شده و نیاز آبی عرصه برآورد شود.

بنابراین شما در کمیسیون از نظر کارشناسی، ضریب هیدرومدول را به صورت موردی بررسی و اعمال می‌کنید؟

بله. تخصص افرادی که نماینده سازمان جهاد کشاورزی در کمیسیون صدور پروانه‌ها و کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی استان هستند، علوم و مهندسی آبیاری است و به نحوه برآورد نیاز آبی یک عرصه و عوامل موثر بر آن، اشراف کامل دارند. همان‌طور که در ابتدای این مباحث نیز گفتم، عواملی نظیر کیفیت آب و خاک، نوع سیستم آبیاری، نظام بهره‌برداری، نحوه مالکیت اراضی و غیره را در نظرات کارشناسی مربوط به تعیین نیاز آبی یک عرصه، در نظر گرفته و چاه‌ها به صورت جداگانه و مورد به مورد، اظهار نظر می‌شوند.

در بحث تعدیل دبی چاه‌ها، آیا شرکت‌های آب منطقه‌ای از ضریب هیدرومدول استفاده می‌کنند؟

خیر. برآورد نیاز آبی عرصه و کاهش حبابه یک چاه (در صورت بیشتر بودن از نیاز آبی عرصه)، در مبحث اصلاح پروانه چاه‌های کشاورزی و توسط کمیسیون صدور پروانه‌های شرکت آب منطقه‌ای انجام می‌شود. در آن کمیسیون نیز نماینده سازمان جهاد کشاورزی استان حضور داشته و در مورد برآوردهای نیاز آبی گیاهان و تعیین هیدرومدول، اظهار نظرات فنی خود را مطرح و ضریب هیدرومدول را با توجه به مواردی که قبلاً توضیح دادم، برآورد کرده و در تصمیمات مربوط به آن کمیسیون در نظر می‌گیرد. اما در مبحث تعدیل پروانه چاه‌های کشاورزی، از ضریب اصلاحی

کاهش دبی در هر دشت استفاده می‌شود که با ضریب هیدرومدول متفاوت است. ضریب اصلاحی بر اساس میزان افت سطح ایستابی هر دشت و به منظور دستیابی به آب قابل برنامه‌ریزی، توسط کارشناسان آب منطقه‌ای برآورد شده و بر روی چاه‌های همان دشت، اعمال می‌شود. به‌عنوان مثال، چنانچه این ضریب برای یک دشت ۰/۲۷ به دست آید، در برنامه تعدیل دبی چاه‌های واقع در آن دشت، این ضریب برای همه چاه‌های کشاورزی آن دشت اعمال شده و کاهش حبابه آنها صورت می‌گیرد. اصلاح و تعدیل دبی چاه‌های کشاورزی در کمیسیون صدور پروانه‌های شرکت آب منطقه‌ای انجام می‌شود.

پس ضریب اصلاح و تعدیل، به صورت ثابت برای همه چاه‌ها در نظر گرفته می‌شود؟

در برنامه تعدیل چاه‌های کشاورزی، کاهش دبی بر روی همه چاه‌ها اعمال می‌شود و ضریب کاهش برای هر محدوده مطالعاتی، عدد ثابتی است. طبق آخرین گزارشات شرکت آب منطقه‌ای استان یزد در سال ۱۳۹۹، از کل پروانه چاه‌های کشاورزی استان یزد، ۹۸ درصد آنها اصلاح و تعدیل شده‌اند که البته، ممکن است این تصمیمات هنوز به همه بهره‌برداران ابلاغ نشده باشد. اما همان‌طور که قبلاً صحبت شد، بهره‌برداران حق اعتراض و پیگیری این مسئله پس از ابلاغ پروانه اصلاحی به آنها را دارند. اعتراضات به این تصمیم، در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی استان انجام می‌شود و در مواردی که ممکن است پس از اصلاح و تعدیل دبی چاه، بین آب اختصاص یافته و نیاز آبی عرصه، همخوانی وجود نداشته باشد،

رسیدگی دقیق صورت می‌گیرد. بازدید اعضای کمیسیون از عرصه و چاه مورد دعوی و یا ارجاع پرونده به هیئت کارشناسی از اقدامات مهمی است که در حین رسیدگی این قبیل پرونده‌ها، انجام و سپس، تصمیم‌گیری می‌شود. **آیا ارائه نظرات فنی شما بر اساس دستورالعمل است، یا اینکه رویه‌ای وجود دارد که اگر فرد دیگری جای شما به عنوان کارشناس وارد کمیسیون شود، از این رویه پیروی کند؟**

در متن ابلاغ رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان به نماینده خود در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی، بر ضرورت دفاع از حقوق کشاورزان و تولید کنندگان بخش کشاورزی و رعایت کلیه قوانین و مقررات مرتبط با وظایف کمیسیون تأکید می‌شود. این یک اصل است و هر فردی که به عنوان نماینده سازمان وارد این کمیسیون می‌شود، ملزم به پایبندی و رعایت می‌باشد. قانون توزیع عادلانه آب، قانون تعیین تکلیف چاه‌های کشاورزی فاقد پروانه و دستورالعمل‌های مربوطه نظیر دستورالعمل بهینه‌سازی مصرف آب در بخش کشاورزی از اهم اسناد و قوانین بالادستی هستند که بر این کمیسیون حاکم است. در این موارد نماینده سازمان جهاد کشاورزی ملزم به رعایت آنها است. بنابراین، هر کارشناس دیگری که به این کمیسیون ورود کند باید به این قوانین و دستورالعمل‌ها نیز مسلط باشد. علاوه بر این، کارشناس می‌بایست در جریان تصمیمات و اتفاقات حوزه آب و کشاورزی استان قرار داشته باشد تا در موقع لزوم، بتواند توان فنی و کارشناسی خود را در راستای کمک به پایداری تولیدات کشاورزی استان،

ایجاد شرایط زیست‌محیطی مناسب برای تولید، تأمین امنیت غذایی، حفظ معیشت روستاییان و ارتقای درآمد آنها به کار گیرد.

به نظر اینجانب، رویه نماینده بخش کشاورزی در کمیسیون باید بر این مبنا باشد که ضمن داشتن یک نگاه تخصصی به آب و اشراف به وضعیت بحران منابع آبی استان و افت‌های کیفی و کمی منابع و درک این مسائل، در مواقع ضروری نیز باید بتواند از حقوق کشاورزان دفاع کند. بنابراین، این نماینده با شناختی که از بخش ذینفع خود در استان دارد، باید پیشنهادهای خود را با آن تطبیق دهد و با کمترین تبعات اجتماعی و اقتصادی با آن سازگار شوند.

اینکه در یک منطقه و یا یک استان، بیلان منابع آبی منفی باشد، یک واقعیت است و همگی باید بپذیریم و در راستای صرفه‌جویی و کاهش برداشت و مصرف آب تلاش کنیم. اما منطقی‌تر و عملی‌تر آن است که مسائل مورد به مورد بررسی شوند تا مشخص شود که در مورد کدام چاه‌ها، امکان کاهش حبابه وجود دارد و در مورد کدام چاه‌ها، این امکان وجود ندارد و زیرساخت‌های آن فراهم نیست.

با توجه به افت شدید کیفی و کمی سفره آب‌های زیرزمینی استان یزد، قطعاً نمایندگان سازمان جهاد کشاورزی در کمیسیون‌های آب منطقه‌ای استان، همراهی لازم را با شرکت آب منطقه‌ای دارند و در مواردی که عملاً امکان کاهش حبابه و کاهش برداشت‌ها وجود داشته باشد، هم‌راستا با تصمیمات ایشان خواهند بود.

دنبال مقصر نگرید

چنانچه آب منطقه‌ای از شخصی شکایت داشته باشد، چگونه به آن رسیدگی می‌شود؟

کاووسی - چنانچه تخلفی از سوی صاحبان چاه صورت گیرد آب منطقه‌ای طبق روال قبل می‌تواند در دادگاه‌های صالح طرح شکایت کند

عمدتاً کدام دعاوی در کمیسیون آب‌های زیرزمینی مطرح می‌شوند؟
کاووسی - عمده دعاوی در خصوص پروانه دادن به چاه‌های غیرمجاز است که کمیسیون صدور پروانه برای آنها پروانه‌ای صادر نکرده و افراد شاکی بودند. از زمانی که کمیسیون تشکیل شده حدود ۲ هزار پرونده در این مورد به کمیسیون ارجاع شده است.

مورد بعد کاهش دبی پروانه‌ها و تعدیل بوده که افراد به این کاهش اعتراض داشته‌اند و مورد دیگر جابه‌جایی چاه‌ها است که شرکت‌های آب منطقه‌ای اجازه جابه‌جایی خارج از اراضی اولیه را نمی‌دهد.

رسیدگی به پرونده در کمیسیون چقدر زمان می‌برد؟

کاووسی - قبلاً حدود یک سال ولی در حال حاضر از زمان طرح دعوی حدود ۳ ماه

در خصوص کاهش دبی پروانه‌ها، رویکرد این کمیسیون چیست؟

کاووسی - قبلاً هر جابه‌جایی که صورت می‌گرفت، ۲۵ درصد از دبی پروانه‌ها را کم می‌کردند و هم اکنون اظهار می‌دارند که بر اساس آیین‌نامه بهینه‌سازی مصرف آب بایستی پروانه‌ها تا ۵۰ درصد کاهش یابد.

آیا این کاهش مستند قانونی دارد؟

کاووسی - مستند آن آیین‌نامه بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی است.

از جهاد کشاورزی و یک نماینده از وزارت نیرو است و دبیر این کمیسیون رئیس اداره حقوقی آب منطقه‌ای می‌باشد.

این کمیسیون، جهت رسیدگی به اختلافات ناشی از اجرای قانون تعیین تکلیف و قانون توزیع عادلانه آب تشکیل شده است. در صورتی که به متقاضیان آب در کمیسیون صدور پروانه مجوز داده نشود و کشاورزان به این موضوع اعتراض داشته باشند برای رسیدگی به این کمیسیون ارجاع داده می‌شوند. البته سایر دعاوی بهره‌برداران نسبت به آب منطقه‌ای اعم از عدم صدور مجوز جابه‌جایی چاه، تعدیل، انتقال آب و... که قبلاً کشاورزان راجع به آنها به دادگاه مراجعه می‌کردند، الآن به کمیسیون آب‌های زیرزمینی ارجاع داده می‌شوند. این کمیسیون یک کمیسیون شبه قضایی است که در آن کلیه دعاوی بین کشاورزان و آب منطقه‌ای بررسی می‌شود و قاضی صدور حکم می‌کند.

محمد کهنوجی کارشناس ارشد آبیاری است و سابقه ۲۷ سال کار در بخش‌های مختلف سازمان جهاد کشاورزی کرمان را دارد. وی هم اکنون مدیر آب و خاک سازمان است و چهار سال در کمیسیون صدور پروانه عضویت دارد.

کورس کاووسی فوق لیسانس آبیاری و زهکشی است و ۳۰ سال در سازمان جهاد کشاورزی فعالیت کرده و هم اکنون رئیس اداره مهندسی زراعی است. وی از سال ۱۳۹۱ در کمیسیون تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه حضور دارد.

کمیسیون آب‌های زیرزمینی در چه حیطه‌ای فعالیت دارد؟

کاووسی - کمیسیون آب‌های زیرزمینی بعد از تصویب قانون تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه مصوب سال ۱۳۸۹ تشکیل شد. این کمیسیون متشکل از یک نفر قاضی، یک نماینده

در کمیسیون آب‌های زیرزمینی پروانه‌های برای چاه‌های غیرمجاز صادر شده است؟

کاووسی- پرونده‌ها برای دریافت پروانه در کمیسیون صدور پروانه آب منطقه‌ای بررسی می‌شوند و برای واجدین شرایط پروانه صادر می‌شود. در صورت عدم صدور پروانه توسط شرکت آب منطقه‌ای مالکین می‌توانند اعتراض خود را جهت بررسی به کمیسیون آب‌های زیرزمینی بدهند. در واقع، برای صدور پروانه شروطی در قانون ذکر شده مانند ظرفیت آبی دشت، ممنوعه نبودن دشت، عدم اضرار به عموم و منابع آبی مجاور که شامل اکثر دشتهای استان نمی‌شود.

به نظر شما چرا تا به امروز شرکت‌های آب منطقه‌ای موفق به بستن چاه‌های غیرمجاز نشده‌اند؟

کهنوجی- چون نمی‌شود! زیرا اشتغال و زندگی بخشی از مردم استان به آن گره خورده و بستن این چاه‌ها با مسائل و مشکلات اجتماعی روبه‌رو است.

پس زورشان به چاه‌های مجاز می‌رسد!

کهنوجی- معمولاً سعی می‌کنند راحت‌ترین روش‌ها را بکار گیرند. مثل کاهش دبی چاه‌های مجاز؛ زیرا شناسنامه‌دار بوده و به راحتی قابل کنترل و وصول.

کاووسی- شرکت آب منطقه‌ای بر اساس احکام صادره نسبت به پر کردن چاه‌های غیرمجاز اقدام می‌نماید؛ که اکثراً توسط آب منطقه‌ای پر می‌شوند. هر هفته در کمیسیون آب‌های زیرزمینی حداقل ۱۰ حکم از

سوی قاضی برای پر کردن چاه‌های غیرمجاز صادر می‌شود.

کهنوجی- در آمار چاه‌های پر شده، چاه‌هایی هستند که آبدی کمی دارند و بعضاً فاقد برداشت آب می‌باشند. در شمال استان کرمان تعداد چاه‌های غیرمجاز کم است و با ندادن گازوئیل، مالکان این چاه‌ها به مشکل خورده‌اند. پس مشکلات آب در شمال استان برداشت از چاه‌های مجاز بیش از توان سفره می‌باشد.

نظر شما در مورد انتقال آب از چاهی به اراضی چاه دیگر چیست؟

کاووسی- طبق ماده ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب، پروانه آب مختص به زمین و مواردی است که برای آن صادر شده مگر آنکه تصمیم دیگری توسط دولت اتخاذ شود. لذا انتقال آب به اراضی غیر آبخور اولیه ممنوع است. در انتهای این ماده بیان شده است که «مگر آنکه تصمیم دیگری به وسیله دولت در منطقه اتخاذ شود.» آیا می‌توان نظر کارشناسی کارشناسان کشاورزی را برای جلوگیری از اتلاف آب در زمینی که بهره‌وری کافی ندارد و آب عملاً اتلاف می‌شود، در نظر گرفت؟

کهنوجی- در جلسه‌ای در تهران آقای مهندس سعیدی رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان کرمان در معیت معاون محترم استاندار با آقای مهندس میبیدی از وزارت نیرو و سایر مسئولین وزارت جهاد کشاورزی در این خصوص بحث کردند و متأسفانه وزارت نیرو زیر بار جابه‌جایی آب نرفت و مصر بودند که مطابق با مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب، پروانه مختص به زمین است و باید در همان زمین

مصرف شود.

کاووسی- منظور از دولت وزارت نیرو است آن هم برای موارد خاص.

برخورد کارشناس جهاد کشاورزی که در کمیسیون رسیدگی حضور دارد در مورد اتلاف آب که به موجب مواد این قانون رخ می‌دهد، چیست؟

کاووسی- همان‌طور که گفته شد چون انتقال آب به اراضی غیر آبخور اولیه خلاف قانون است. لذا نمی‌توان نظری خلاف قانون داد مگر اصلاح قانون.

قاضی بر اساس نظر کارشناس آب منطقه‌ای حکم می‌دهد؟

کاووسی- خیر، بر اساس نظر مشورتی نماینده سازمان جهاد کشاورزی و شرکت آب منطقه‌ای. **کهنوجی-** در مورد یک باغ‌گزارشی را آماده کردم و کاملاً مشخص بود که آب دادن به زمین اتلاف آب است و نظرم این بود که آب را انتقال بدهند. به نظر شما با گزارش ما چکار می‌کنند؟ کاری به گزارش‌های ما ندارند!

در کمیسیون بیشتر نظر کارشناس آب ارجح است یا کارشناس کشاورزی؟

کاووسی- هر دو، همان‌طور که گفته شد قاضی بر اساس نظر مشورتی کارشناس کشاورزی و آب منطقه‌ای حکم صادر می‌کند.

آقای کاووسی! قاضی کمیسیون تخصصی در زمینه آب دارد؟

نه، ایشان مانند سایر قضات. تخصصشان حقوق است ولی بر قوانین آب تسلط دارند و بر اساس نظر کارشناسی رأی می‌دهند
آیا نباید انتقال آب با نظر

کارشناس فنی جهاد کشاورزی
صورت بگیرد؟

کهنوجی- بله ولی هیئت دولت باید این اختیار را بدهد و این مسئولیت به جهاد کشاورزی داده شود. باید نماینده‌های مجلس از دولت بخواهند این کار را انجام دهد وگرنه جهاد کشاورزی نمی‌تواند در این خصوص کاری انجام دهد.

در حال حاضر، وزارت نیرو اجازه انتقال آب را داده، اما برای صنعت و می‌خواسته مشکل صنعت را حل کند. **دلیل اینکه وزارت نیرو مانع از انتقال آب برای کشاورزی است، چیست؟**

کهنوجی- در واقع می‌گویند وقتی کشاورز آب را به زمینی می‌دهد که بهره‌وری ندارد و چند سال هزینه می‌کند، کم‌کم دلسرد می‌شود و کشاورزی را کنار می‌گذارد و آبی از سفره برداشت نمی‌نماید.

بعد از رها شدن زمین، وزارت نیرو با این آب چکار می‌کند؟

کهنوجی- دیدگاهش این است که آب در سفره بماند.

کاووسی- جهت جبران کسری در سفره می‌ماند.

در دستورالعملی که جدیداً تصویب کردند اجازه دادند که آب کشاورزی فروخته شود به صنعت، پس کمکی به سفره نمی‌کند؟ **کاووسی-** صنعت نسبت به کشاورزی مصرفش کم است.

کهنوجی- باید گفت که در همه جا صنعت وجود ندارد که کشاورز بخواهد به صنعت بفروشد، آنها اعتقاد دارند با این کار به سفره آب‌یرزمینی کمک خواهد شد.

در دستورالعمل این موضوع هم دیده شده که می‌شود این چاه را خرید و در جایی در همان منطقه که صنعت وجود دارد، چاه زد!

آنها می‌خواستند به صنعت کمک کنند و این دستورالعمل را نوشتند و به دلیل اینکه کمتر سر و صدا شود، کنارش یک گلخانه را هم اضافه کرده‌اند.

پس سیاست وزارت نیرو نابودی کشاورزی است، نه حفظ آب؟

کهنوجی- نمی‌شود چنین برداشتی کرد اما به نحوی باید بین منابع و مصارف آب یرزمینی تعادل برقرار شود به دلیل اینکه عمده‌ترین مصرف‌کننده آب بخش کشاورزی است. تمامی برنامه‌های تعادل بخشی حول بخش کشاورزی می‌باشد.

کاووسی- احتمالاً با این توجیه که با مصرف کمتر اشتغال بیشتر ایجاد می‌شود؛ که البته توجیه درستی نیست.

نظر شما به عنوان کارشناس کشاورزی در مورد اینکه اشتغال در صنعت بیشتر است یا کشاورزی، چیست؟

کاووسی- به نظرم صرفاً نمی‌شود روی اشتغال تاکید کرد. بالاخره کشاورزی غذای مردم است.

کهنوجی- این قیاس اشتباه است که در جلسات گفته می‌شود که در صنعت آب کمتر مصرف می‌شود و در کشاورزی مصرف آب بالاتر است. بخش کشاورزی ماهیتش آب است، ولی بخش صنعت یکی از آیت‌هایش آب است و ماهیتش استفاده از ذخایر معدنی خاک است. از یک بُعد نمی‌شود نگاه کرد. صنعت علاوه بر

آب، برق، معادن یرزمینی و ... را مصرف می‌کند. ماهیت کشاورزی با آب گره خورده و صنعت با خاک‌های معدنی. پس مقایسه این دو قیاس مع‌الفارق است؛ اما متأسفانه فقط از بُعد آب می‌سنجند. ضمن اینکه تأمین غذا و امنیت غذایی برای هر کشور ضرورتی اجتناب‌ناپذیر می‌باشد.

آقای کاووسی! شما گفتید که آب مال دولت است، می‌شود این موضوع را بیشتر توضیح دهید؟

بر اساس اصل ۴۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی منابع آب از مشترکات بوده و در اختیار حکومت است و مسئولیت حفظ و اجازه بهره‌برداری از آنها به دولت محول شده است.

کهنوجی- آب جزو انفال است. یکی از مشکلات کشور ما در بخش آب این است که آب مالکیت دارد. به نظر می‌رسد در دنیا آب مالکیت ندارد و مالک دولت است. آب و زمین به‌منظور تولید در اختیار بهره‌برداران قرار می‌گیرد و دولت‌ها می‌توانند در صورت استفاده نامناسب به فرد دیگری واگذار نمایند.

اما در گذشته برای برداشت آب از طریق قنوات سند مالکیت رسمی صادر شده است.

کهنوجی- بله، ولی درست نیست. ما نباید مالکیت برای آب و زمین داشته باشیم. زمانی باید به فرد بگوییم که شما مالک آب و زمین هستی که سالانه یک مقدار منطقی محصول تولید کند. الآن دولت چه اهمی دارد که به کشاورز بگوید سم کم مصرف کند؟ از سیستم‌های سنتی آبیاری استفاده نکند و یا اینکه الگوی کشت را رعایت کند. دولت آب و زمین

را داده، ولی هیچ اختیاری ندارد. اگر بخواهد به کشاورز بگوید که امسال گوجه‌فرنگی کشت نکند با چه اهرمی قانونی بگوید؟!

شما به عنوان کارشناس کشاورزی که با کشاورز در ارتباط بوده‌اید، فکر می‌کنید چه راه‌حلی وجود دارد که به سمت پایداری سفره آب زیرزمینی برویم؟

کاوسی - بهترین راه‌حل این است که کنترل حجمی گذاشته شود و مردم بدانند که چقدر می‌توانند آب مصرف کنند و خودشان مدیریت کنند و سیستم‌های آبیاری اجرا بشوند، افزایش کشت صورت بگیرد و درختانی که ثمر ندارند خشک بشوند.

کهنوجی - ما در طی سنوات گذشته آب‌ها را از زیرزمین برداشت کرده‌ایم و تولید انجام دادیم و صادر کرده‌ایم اما متناسب با آن سرمایه‌گذاری لازم جهت پایداری اشتغال در سایر بخش‌ها در سطح استان انجام نداده‌ایم. باید بپذیریم که درست مدیریت نکردیم

الآن داریم تاوان می‌دهیم. دولت می‌خواهد مردم این موضوع را حل کنند؟ سهم دولت برای صدور پروانه بیش از توان سفره چه می‌شود؟

کهنوجی - من علی‌رغم علاقه‌ای که نسبت به بخش کشاورزی دارم، این موضوع را قبول ندارم. هرکس هر کاری کرده مربوط به گذشته است. اتلاف وقت جهت پیدا کردن مقصر و مسبب وضعیت آب استان دردی از سفره‌های آب زیرزمینی حل نمی‌کند. اگر با همین رویه آب را مصرف کنیم، آینده بخش کشاورزی امیدبخش نخواهد بود! پس باید در جهت کاهش مصرف آب کوشا باشیم. اگر در سطح ملی نگاه کنیم هیچ راهی جز کاهش مصرف آب با تغییر روش‌های آبیاری، تغییر الگوی کشت و استفاده از کشت‌های مترکم وجود ندارد.

چه کسی باید تاوان بدهد؟ افرادی که الآن در این منطقه هستند؟

کهنوجی - همه می‌دانند که میزان پروانه‌های صادره از سوی وزارت نیرو بیش از توان سفره است. ضمن اینکه این موضوع شفاف و روشن است و همه پذیرفتند که در حق آب‌های زیرزمینی جفا شده است؛ و بر طبق مواد ۱۴ و ۴۴ قانون توزیع عادلانه آب چنین استنباط می‌شود که وزارت نیرو و دولت باید در جاهایی که برداشت آب از سفره‌های آب زیرزمینی باعث اضرار به بهره‌برداران شده است خسارت بپردازد. اما این موضوع حقوقی است بهتر است با کارشناسان حقوقی مشورت و آنها تفسیر نمایند که این مواد شامل وضعیت فعلی پیش آمده می‌شوند یا نه.

برای این موضوع ماده ۱۱ قانون مسئولیت مدنی ۱۳۳۹ وجود دارد که چنانچه کارمند دولت خلاف کرد باید جبران خسارت شود. حال اگر دولت این مجوز را داده باید از بیت‌المال خسارت داده شود. چرا به این سمت‌وسو نمی‌رویم که مطالبه کنیم؟

کاووسی - در هر صورت بیان سفره منفی است و باید در جهت تعادل سفره گام برداریم نه اینکه دنبال مقصر بگردیم.

کهنوجی - این طور که شما می گوید، ما باید دنبال چیزهایی برویم که دیگر وجود خارجی ندارند. این طور به هیچ جایی نمی رسیم و کسانی که پروانه صادر کردند و یا قانون وضع کردند الان نیستند. دنبال چه کسی برویم؟! **بحث بر سر شخص نیست. آیا سیستم نباید پاسخگو باشد؟**

کهنوجی - وقتی سیستم پاسخگوی ما نیست. باید خودمان به فکر باشیم و با مصرف منطقی آب، پایداری بخش کشاورزی را تا حدی تضمین نماییم. **آیا از طریق کمیسیون می توان کاری کرد که اجازه انتقال آب داده شود و جلوی اتلاف آب گرفته شود؟**

کهنوجی - اینجا هیچ کاری نمی شود

کرد. باید نماینده های محترم مردم در مجلس شورای اسلامی این کار را انجام دهند. به نظر می رسد در این راستا کشاورز باید یک تخفیفاتی بدهد تا آنها راضی شوند و اجازه بدهند. مثلاً: کشاورز بگوید که ۳۰ تا ۴۰ درصد پروانه ها کم شود تا آنها اجازه انتقال بدهند. کشاورز باید یک آوانس بدهند تا آنها قبول کنند.

کاووسی - همان طور که گفته شد انتقال آب خلاف قانون بوده و نظریه کارشناسی نمی تواند مغایر قانون باشد.

آقای مهندس کهنوجی! شما در کمیسیون صدور پروانه های شرکت آب منطقه ای هستید، روند کار چگونه است؟

کاهش دبی پروانه ها معمولاً به صورت های زیر است الف) بر اساس هیدرو مدول آبیاری منطقه و اراضی اولیه تحت شرب (چنانچه میزان

دبی پروانه برای اراضی تحت شرب اولیه بیشتر از هیدرومدول باشد دبی کاهش می یابد)، تعدیل بر اساس آب قابل برنامه ریزی، جهاد کشاورزی در مورد اول مخالفتی ندارد.

این تعدیل بر اساس چه مستند قانونی صورت می گیرد؟

بر اساس مصوبه شورای عالی آب. **شورای عالی آب جهت هماهنگی سیاست گذاری ها در زمینه آب است نه وضع قانون جدید.**

کهنوجی - هر چیزی که از طرف دولت بیاید قانون است. کشاورزان در این مورد برای آبیاری باغات و اراضی دچار مشکل نمی شوند. اما عموماً بیش از اراضی تحت شرب اولیه کشت کرده اند، ولی چاره ای غیر از این نیست.

تنها مستندی دارند این است که در شورای عالی آب مصوب شده است. در آن جلسه مصوب شده که پروانه ها

در هر دشت بر اساس توان سفره تعدیل شوند. مثلاً: دشت رفسنجان ۵۴۰ میلیون مترمکعب برداشت دارد و آب قابل برنامه‌ریزی که وزارت نیرو برای دشت رفسنجان در نظر گرفته است ۲۷۷ میلیون مترمکعب است؛ بنابراین بر اساس نظر وزارت نیرو پروانه‌ها باید چیزی حدود ۵۰ درصد تعدیل شوند. اما ما با اعداد و ارقام اعلام شده در خصوص تغذیه و برداشت آب در سفره‌های آب زیرزمینی اختلاف نظر داریم. زیرا در طی چند سال گذشته دبی برداشتی از چاه‌ها کاهش داشته به نظر می‌رسد نیازمند آماربرداری دقیق‌تری از منابع و مصارف دشت‌های استان بوده که متناسب با آنها تصمیم‌گیری نمایند.

در این سه سالی که من در کمیسیون صدور پروانه‌ها حضور دارم مکاتبات بسیاری انجام شد با این مضمون که (جهاد کشاورزی) مخالف این روش در تعدیل پروانه‌ها بوده و مجموعه وزارت جهاد کشاورزی نیز مخالف این رویه تعدیل می‌باشد.

در مورد کمیسیون صدور پروانه باید بگویم که این کمیسیون دارای سه عضو است، بلکه ابتدا پرونده را کارشناس فنی آب منطقه‌ای بررسی می‌کند و بعد به عضو حقوقی کمیسیون ارجاع می‌شود تا آن را تأیید و امضا کند. سپس، پرونده تحویل نماینده جهاد به عنوان کارشناس کشاورزی می‌شود تا امضا کند. از سه سال گذشته با این روش تعدیل مخالف بودیم. در یک دوره این پرونده‌ها با دو امضا رد می‌شدند، اما بعداً مثل اینکه دستگاه‌های نظارتی جلوی آن را گرفتند و اعلام کرد که باید در این کمیسیون سه نفر نظر بدهند و با امضا هر سه عضو

رسمیت پیدا می‌کند.

سازمان جهاد کشاورزی به وزارت جهاد کشاورزی و متعاقب آن وزارت جهاد کشاورزی طی نامه‌ای به وزارت نیرو اعلام کرد تعدیل در صورتی باید اتفاق بیافتد که ابتدا چاه‌های غیرمجاز پر شوند، جلوی اضافه برداشت‌ها نیز گرفته شود و با نصب کنتور حجمی میزان برداشت مشخص شود. بعد از انجام این کارها بیلان بررسی شود و متناسب با بیلان منفی، پروانه‌ها تعدیل گردند. جهاد کشاورزی با این‌گونه تعدیل مخالف است وقتی هنوز چاه‌ها به کنتورهای حجمی تجهیز نشده و آمار دقیقی از بیلان آب زیرزمینی نداریم.

وزارت نیرو بر کاهش ۲۵ درصد برداشت در پروانه‌ها مصر بود و مخالفت و امضا نکردن نماینده جهاد باعث می‌شد وقتی که کشاورزان برای جابه‌جایی و کف شکنی مراجعه می‌کردند، شرکت آب منطقه‌ای مجوزی را صادر نمی‌کرد. در این وضعیت، جهاد کشاورزی به این نتیجه رسید که کشاورز دارد متضرر می‌شود؛ بنابراین، جهاد این نکته را لحاظ کرد که چنانچه کشاورز رضایت بدهد که این تعدیل را قبول دارد، نماینده جهاد امضا می‌کند. واقعیت این است که عمده‌تاً کشاورزانی رضایت داده‌اند که عملاً میزان برداشت آنها به دلیل عدم توان سفره کمتر از دبی پروانه بوده است.

پس می‌توان گفت که نظرات جهاد کشاورزی در کمیسیون‌ها اثرگذار نیست؟

کهنوجی - اثرگذاری با لازم‌الاجرا بودن متفاوت است. نظرات جهاد اثرگذار است. در خصوص تعدیل مخالف بودیم و امضا نمی‌کردیم، پس اثرگذار است.

نمی‌شود در آنجا به دلیل مخالفت با کاهش دبی پروانه‌ها کشاورزانی که به نحوی به دلیل کاهش شدید آبدهی چاه و یا اصطلاحاً خرابی چاه مجبور به جابجایی چاه هستند و نمی‌توانند مجوز جابجایی بگیرند و یا کف شکنی بگیرند و کشاورز نیز حاضر به تعدیل ۲۵ درصد کاهش دبی می‌باشد مخالفت کرد.

در حال حاضر تعداد محدودی حلقه چاه در منطقه رفسنجان تعدیل شده‌اند. در صورتی که اگر جهاد کشاورزی مخالفت نمی‌کرد تمام ۱۶۰۰ حلقه چاه را تعدیل می‌کردند. پس جهاد تأثیرگذار است. بیش از این دیگر نمی‌شود کاری کرد. شرکت آب منطقه‌ای به خاطر این موضوع بارها با مجموعه استان و کشور مکاتبات نموده است. همیشه به ما اعتراض می‌کنند که تعدیل در همه استان‌ها اجرا شده و فقط شما اجازه ندادید اجرا شود.

در کدام استان‌ها تعدیل به صورت کامل انجام شده است؟

کهنوجی - دقیق نمی‌دانم، اما شرکت آب منطقه‌ای ادعا دارند که در تمام کشور اجرا شده است و در این زمینه استان کرمان عقب می‌باشد.

کاووسی - می‌گویند در کشور آب منطقه‌ای کرمان از همه عقب‌تر است و در سایر استان‌ها تعدیل پروانه صورت گرفته است.

آیا واقعاً تعدیل به‌طور عملی در استان‌های دیگر اجرا شده است؟

کهنوجی - براساس مشاهدات استفاده از کنتور حجمی خیلی جاها اجرا نشده و کشاورزها هر چقدر بتوانند آب برداشت می‌کنند. بنابراین، می‌شود گفت آماری که از سوی شرکت آب

منطقه‌ای سایر استان‌ها ارائه می‌شود فقط روی کاغذ است. حتی با تعدیل پروانه، چنانچه برداشت آب توسط کنتور حجمی مشخص نگردد تأثیری بر روی میزان برداشت نخواهد داشت. **آیا تعدیل به کشاورزانی که سیستم های آبیاری نوین استفاده می کنند آسیب نمی رساند؟** کسانی که از سیستم های آبیاری تحت فشار استفاده کرده اند و استخر دارند نه، ولی باغات با کمبود آب مواجه می‌شوند و در آینده مشخص می‌شود. اما کسانی که استخر ندارند با تعدیل، حتماً باید استخر احداث کنند تا بتوانند از آب استفاده کنند و آب را از استخر پمپاژ کنند و در برگزیده هزینه ای برای این کشاورزان خواهد بود.

شما می‌دانید که کجاها به کنتور حجمی تجهیز شده‌اند؟ مناطقی از اصفهان و خراسان رضوی که در جریان هستیم کنتورها نصب و آب حجمی تحویل می‌شود اما از سایر

استان‌ها اطلاع دقیقی ندارم. **برداشت از طریق کنتور حجمی چطور صورت می‌گیرد؟** **کهنوجی** - دبی پروانه، ساعت کارکرد را در هم ضرب و میزان برداشت حجمی سالانه چاه (مترمکعب در سال) را تعیین می‌کنند و بر این اساس کنتور حجمی را به این میزان شارژ می‌کنند. کشاورز باید طوری در طول سال مدیریت کند که میزان برداشت آب از آن بیشتر نشود. **چنانچه کشاورز کمبود آب داشته باشد و نیاز به آب بیشتری پیدا کند باید چکار کند؟** **کهنوجی** - الان با پرداخت جریمه هر کاری حل می‌شود. ممکن است با پرداخت هزینه مجدداً میزان برداشت شارژ و مشکل را حل کنند.

کهنوجی - هر چیزی که از طرف دولت بیاید قانون است و باید به آن احترام گذاشت.

کاووسی - اینکه ما می‌گوییم تعدیل نکنند و می‌خواهیم به نفع

کشاورزی کار کنیم، در واقع به ضرر کشاورزی است. بهره‌برداری بی‌رویه از آب‌یرزمینی با توجه به بیلان منفی دشت‌ها در نهایت به ضرر کشاورزی است.

کهنوجی - ما می‌گوییم حداقل یک کنتور حجمی گذاشته شود و مصرف کنترل شود.

گفتید با جریمه دادن مشکل کنتور حجمی حل می‌شود.

کهنوجی - اگر مصرف آب حساب و کتاب داشته باشد کنتور حجمی خیلی خوب است. به هر حال ما باید کمتر آب مصرف کنیم. باید قبول کنیم که سهم صنعت از مصرف آب استان کم است و کشاورزی زیاد است. **این سیاستی که وزارت نیرو برای کاهش در پیش گرفته، راه درستی است؟**

کهنوجی - در حال حاضر راه حل اجرایی بهتری وجود ندارد. اگر شما هر راه حل دیگری دارید، بفرمایید ارائه کنید.

گفت‌وگو با حمیدرضا ذبیحی نماینده جهاد کشاورزی خراسان رضوی
در کمیسیون آب‌های زیرزمینی

سنگینی کفه ترازوی عدالت به نفع وزارت نیرو!

همیاران آب استان و عضو کمیته مشورتی همیاران آب استان خراسان رضوی نیز می‌باشند. آقای ذبیحی! لطفاً درباره کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی توضیحاتی دهید و اینکه بیشترین پرونده‌هایی که به این کمیسیون ارجاع می‌شود در مورد چه موضوعاتی هستند؟

کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی بر اساس قانون تعیین تکلیف چاه‌های کشاورزی فاقد پروانه بهره‌برداری تشکیل شده است. محل این کمیسیون در شرکت آب منطقه‌ای است. این کمیسیون از سه عضو اصلی تشکیل می‌شود که دو عضو آن کارشناس‌های جهاد کشاورزی و آب منطقه‌ای هستند و عضو اصلی دیگر قاضی است. کمیسیون یک دبیر هم دارد که در آب منطقه‌ای مستقر است. در این کمیسیون نماینده جهاد کشاورزی و نماینده آب منطقه‌ای کارشناسانی هستند که حداقل ده سال در رشته آبیاری کار کرده باشند و علی‌القاعده با بحث‌های حقوقی هم کمی آشنا باشند.

موارد تکلیفی به این کمیسیون علاوه بر تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه بهره‌برداری، شامل کلیه دعاوی است که مردم (اشخاص حقیقی و حقوقی) با وزارت نیرو (در استان‌ها شرکت‌های آب منطقه‌ای مستقر هستند) دارند.

حمیدرضا ذبیحی در حال حاضر رئیس اداره آمار و برنامه‌ریزی امور اراضی سازمان جهاد کشاورزی استان خراسان رضوی است. وی حدود ۲ سال است که نماینده سازمان جهاد کشاورزی در کمیسیون آب‌های زیرزمینی این استان نیز می‌باشد. همچنین ذبیحی کارشناس ارشد جهاد کشاورزی و دارای مدرک کارشناسی آبیاری و کارشناسی ارشد مدیریت مناطق خشک و نیمه‌خشک است. وی با ۲۹ سال سابقه کار در قسمت‌های مختلف جهاد کشاورزی و مسئولیت‌های مختلف از رئیس جهاد، بخش آب‌و‌خاک و نیز آبخیزداری و ترویج و... و رئیس اداره نظام بهره‌برداری در شهرستان و در استان خراسان رضوی فعالیت کرده و مسئولیت‌های متعددی از قبیل: مسئول آبیاری تحت فشار استان، مسئول بهینه‌سازی انرژی گلخانه‌های استان، مسئول پیگیری پساب و آب‌های نامتعارف استان، مسئول طرح و برنامه آب‌و‌خاک استان، یکپارچه‌سازی اراضی خرده مالکی استان، مسئول طرح‌های تجمیع منابع آبی خرده مالکی و ایجاد مدیریت واحد و تشکیل‌سازی را در کارنامه خود دارد. وی دبیر کمیسیون حقوقی و اجتماعی

دعاوی از قبیل تعیین حریم که ممکن است مشکل داشته باشد، یا شکایت‌های مربوط به کاهش دبی پروانه‌های بهره‌برداری یا به ساعت پروانه‌های بهره‌برداری صادره در کمیسیون صدور پروانه‌ها، یا در مورد چاه‌هایی که مثلاً قرار بوده صد متر زده شود و حالا دویست متر یا بیشتر حفر شده و حفار در این موارد خلاف کرده است. همچنین، دعاوی حقوقی مربوط به مالکیت چاه کشاورزی که بین افراد حقوقی و حقیقی وجود دارد نیز به این کمیسیون ارجاع می‌شود؛ مثلاً با پرونده‌هایی روبه‌رو هستیم که اشخاصی بر اساس اصلاحات ارضی زمین گرفته‌اند و چاه حفر کرده‌اند، اما بر اساس قانون رقبات (قانون ابطال اسناد فروش رقبات، آب و اراضی موقوفه) این زمین به موقوفه‌ای مثل آستان قدس یا موقوفات برگشته است. این در حالی است که مردم آنجا چاه زده‌اند و زمین را احیا کرده‌اند، اما در شرکت آب منطقه‌ای مالکیت چاه به نام آن موقوفه شده است، در این شرایط مردم اعتراض دارند تا مالکیتشان ابقا شود. پس عموماً در کمیسیون پرونده‌های بسیار زیادی مطرح می‌شود.

اشخاص برای گرفتن پروانه بر اساس قانون تعیین تکلیف با چه مشکلاتی روبه‌رو می‌شوند؟ تا الآن در استان خراسان رضوی آنچه از تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه حاصل شده، شناسایی چاه‌های غیرمجاز بوده است که این چاه‌ها معمولاً مسلوب المنفعه و از حیث انتفاع خارج می‌شوند.

باید بیان دارم که دیده می‌شود که اغلب کشاورزهایی که می‌خواهند از این قانون برای گرفتن پروانه چاه استفاده کنند، علم به این قانون ندارند یا مستندات دال بر اینکه قبل از سال ۸۵ چاه دایر شده باشد ندارند، یا بحث‌های حریم‌ها را می‌آورند ضمن اینکه حریم ضروری چاه‌های کشاورزی را هم رعایت نکرده‌اند و این‌ها باعث می‌شود که شکایت‌شان رد شود و نتوانند پروانه بگیرند.

متأسفانه، خیلی از مواقع به دلیل عدم شناخت کافی مسائل حقوق آب‌های زیرزمینی در بعضی از اقدامات، ما در وضعیت بغرنجی از نظر حقوقی قرار می‌گیریم. به‌عنوان مثال، بعضی از چاه‌های کشاورزی قبل از رأی دادگاه یا قبل از صدور حکم با دستور دادستان مسلوب المنفعه شده‌اند، در حالی که ما اینجا به نفع متقاضی رأی داده‌ایم. این در حالی است که قانون‌گذار در قانون گفته باید حتماً چاه دایر باشد!

رسیدگی به پرونده‌ها در این کمیسیون چقدر زمان می‌برد؟ متأسفانه، آنچه من مشاهده و از دبیر کمیسیون نیز سؤال کرده‌ام حدود هشتصد تا نهصد پرونده در انتظار رسیدگی است. پرونده‌هایی که ما الآن

بررسی می‌کنیم، عموماً به سال‌های ۸۹ تا ۹۶ برمی‌گردند.

دلیل این طولانی شدن زمان رسیدگی چه می‌تواند باشد؟ و چگونه می‌توان این مشکل را برطرف کرد؟

با توجه به شرایط پیش آمده به خاطر بیماری کرونا خیلی از جلسات قضات تشکیل نمی‌شود. من به عنوان نماینده جهاد درخواست کرده‌ام که این پرونده‌ها را اسکن کنند تا ما بتوانیم از سامانه‌های مثل ساماب یا سامانه الکترونیکی دیگری که وزارت نیرو دارد استفاده کنیم تا رسیدگی‌ها سرعت پیدا کند که این هنوز محقق نشده است.

معمولاً در بسیاری از پرونده‌های مطروحه یک دور تسلسل نیز دیده می‌شود و بعضی از پرونده‌ها سال‌ها در مراجع قضایی و این کمیسیون در حال چرخش هستند. دلیل این امر این است که کمیسیون شبه قضایی در شرکت آب منطقه‌ای مستقر است و این شرکت همیشه طرف دعوی بوده است. مشاهده می‌شود کفه ترازو به نفع شرکت آب منطقه‌ای از نظر دعاوی حقوقی و فنی بسیار سنگین‌تر است؛

چون پرونده‌ها در اختیار آب منطقه‌ای است. چنانچه یک رأی بر خلاف نظر آب منطقه‌ای صادر شود، کارشناسان محترم شرکت آب منطقه‌ای سریع‌تر اطلاع پیدا می‌کنند و یک لایحه تهیه و باز دوباره بر علیه آن طرح دعوا می‌کنند و این چرخه ادامه می‌یابد.

پرونده‌ای داریم که الآن در همین کمیسیون مطرح است و چندین بار به مراجع قضایی و نیز دیوان عدالت رفته و برگشته است و شاید ده، پانزده سال هم طول کشیده باشد، ولی هنوز در جریان است. متأسفانه در این کمیسیون پرونده‌های این شکلی کم نداریم.

در آیین‌نامه اجرایی، شکل و ماهیت این کمیسیون خوب دیده نشده که باید آن را به‌عنوان مرجع اصلی رفع مشکلات و مسائل قوانین آب و به شکل مرجع قضایی خاص در نظر بگیرند و فقط حول موضوعات مرتبط با آب ایجاد و گسترش یابد.

برای کمک به رفع نقص موجود کمیسیون، تلاش شد تا از یک مشاور حقوقی برای کمک به نوشتن لایحه مناسب برای دفاع از حق کشاورز

استفاده کنیم که دوستان آب منطقه‌ای به دلایلی از این امر طفره رفتند و از ورود به محل کمیسیون حتی خارج از زمان جلسات نیز جلوگیری نمودند. **اگر افراد نسبت به رأی کمیسیون اعتراض داشته باشند باید به کجا مراجعه کنند؟**

معمولاً یا شرکت آب منطقه‌ای و یا مردم به رأی کمیسیون اعتراض دارند. معمولاً طرف دعوی مشخصاً آب منطقه‌ای است، در این دعوی یا له یا علیه آب منطقه‌ای تصمیم‌گیری می‌شود. اگر مردم از رأی کمیسیون ناراضی باشند، می‌توانند به دیوان عدالت اداری شکایت کنند و از آن طریق پیگیری‌های لازم را انجام دهند که مجدداً یک پروسه و چرخه چند ساله‌ای را طی می‌کند.

شما برای رسیدگی بازدید میدانی هم دارید؟

متأسفانه، خیر. بازدید میدانی نداریم. معمولاً سه روز در هفته فرصتی برای تشکیل کمیسیون در شرکت آب منطقه‌ای است. هفته‌ای سه جلسه برای کمیسیون است و عموماً روزی پنج یا شش پرونده با توجه حجم پرونده بررسی می‌شود. ممکن است با توجه به دلایل و مستندات قانونی بتوانیم دفاع کنیم و نظر کارشناسی داده شود و سریع‌تر کار انجام شود، ولی خیلی از پرونده‌ها هم حجم بالایی دارند که سنوات خیلی زیادی از آنها گذشته و چندین جلد چند صد صفحه‌ای دارند که ممکن است یک یا دو روز کامل فقط پرونده خوانی آن طول بکشد.

باید عرض کنم تعداد قضات محترم در استان زیاد شده است، فکر می‌کنم قبلاً شش قاضی داشتیم و الآن هشت قاضی داریم، اما با توجه به شرایط

یکی از نکات دیگر هم که در این پرونده‌ها و در این کمیسیون شبه قضایی محل ایراد است، بحث دیده نشدن حضور خود متقاضی یا شاکی است! چون نماینده طرف مقابل حضور دارد (آب منطقه‌ای نمایندگانشان آنجا حضور دارند یا نماینده حقوقی یا فنی شرکت) اما معمولاً نمایندگان شاکی حضور ندارد!

نیست. بهتر بود در آیین‌نامه اجرایی ذکر می‌شد که این کمیسیون باید در ارگان بی‌طرف مثل قوه قضاییه برگزار شود تا بتواند یک ظاهر بی‌طرفانه‌تری داشته باشد. هر چند در حال حاضر سعی بر این است که در کل کار همین اتفاق هم بیفتد ولی آنجا دیگر ظاهرش هم این را نشان می‌داد.

در استان شما کشاورزها با کنتور حجمی مشکلی پیدا نکرده‌اند که به کمیسیون مراجعه کنند؟

کشاورزان در این مورد مشکل زیادی پیدا کردند. قبلاً بیشترین پرونده‌ها به کمیسیون در خصوص چاه‌های فاقد پروانه یا کاهش‌های شدید دبی بود که الآن داریم به آنها رسیدگی می‌کنیم. متأسفانه، اخیراً قطع شدن پشت سر هم کنتورهای حجمی و قطع آب در وسط کشت را داریم که باعث شده کشاورزها، کشاورزی‌شان مختل شود. این‌ها به کمیسیون مراجعه می‌کنند و از آنجایی که پرونده‌های زیادی در نوبت هستند، نوبت رسیدگی به این پرونده‌ها هنوز نرسیده است. **کشاورزان علاوه بر قطعی برق که در زمان نیاز آبی گیاه رخ داده با چه مشکل دیگری به دلیل نصب کنتورها مواجه شده‌اند؟**

موضوع به عدم نظارت برداشت آب در سنوات قبل توسط شرکت آب

بیماری کرونا امکان حضور ندارند. **با توجه به تجربه شما، این کمیسیون شبه قضایی توانسته روند دادرسی در بحث آب را تسهیل کند؟**

به نظر من بایستی آیین‌نامه اجرایی تشکیل کمیسیون شبه قضایی یک تغییراتی بکند و در کنار کارشناس جهاد کشاورزی از کارشناسان حقوقی نظام صنفی کارهای کشاورزی حتماً استفاده شود تا روند چرخش پرونده تسهیل شود و رؤیت و نظر دهی به پرونده‌ها افزایش پیدا کند.

یکی از نکات دیگر هم که در این پرونده‌ها و در این کمیسیون شبه قضایی محل ایراد است، بحث دیده نشدن حضور خود متقاضی یا شاکی است! چون نماینده طرف مقابل حضور دارد (آب منطقه‌ای نمایندگانشان آنجا حضور دارند یا نماینده حقوقی یا فنی شرکت) اما معمولاً نمایندگان شاکی حضور ندارد! در این جلسات به عینه مشاهده کرده‌ام که کشاورز می‌خواهد دفاعی بکند یا بعضی از وکلای کشاورزها مصر بر این هستند که بیابند و نظراتشان را بیان کنند و نظر قاضی را در همان جلسه که حضور دارد بدانند، اما متأسفانه به سختی داخل کمیسیون می‌آیند و یا باید خیلی معطل شوند؛ چون رسم

دشت در استان خراسان رضوی بر اساس آنچه جهاد کشاورزی تعیین کرده ساعت کارکرد یکسانی در نظر گرفته شده است، آیا این گفته درست است؟

بله، تعیین ساعت کارکرد یکسان در اغلب دشت‌ها قابلیت انطباق دارد. اما در بعضی دشت‌ها درست نیست. چیزی که عینی در دشت‌ها ملاحظه کرده‌ام با تعیین ساعت کارکرد ۳۸۰۰ ساعت در سال برای یک دشت، مشخص نیست با این میزان ساعت کارکرد، چه نوع کشتی می‌توان انجام داد، به نظر می‌رسد که معیارهای دیگری را هم لحاظ کرده‌اند!

باید توجه داشت با توجه به تغییر اقلیم و کاهش شدید افت منابع آبی، الگوی کشت‌ها عوض شده است. به‌عنوان مثال، اگر شما بروید در دشت مه‌ولات در استان خراسان رضوی، الآن کشاورزان آنجا بیشتر پسته دارند و دیگر اثری از چندین هزار هکتار گندم و جو که قبلاً داشتند، نمی‌بینید. آیا در این شرایط بازهم بایستی بر اساس ساعت کارکرد محصولات قبلی به برداشت آب ادامه داد؟ آیا نباید پروانه‌ها را به‌روزرسانی کرد؟

در حال حاضر، برای کشاورزان این سؤال مطرح است که آیا با رعایت پروانه و کاهش برداشت و خاموشی چاه‌ها، سطح سفره‌های آب زیرزمینی دشت به تراز نرمال رسیده یا ترازش مثبت شده است؟! البته به اذعان آمار آب منطقه‌ای خراسان اتفاق مثبتی در برخی از دشت‌ها افتاده است. اگر چنین باشد، واقعاً این اتفاق روی پروانه‌های ما چه تأثیری

پرونده‌های اخیر که متعلق به یک کشاورز باتجربه و خوب است را برای شما تعریف می‌کنم. کشاورز بر اساس مقدار آبی که در پروانه‌اش مجاز بوده این‌طور برنامه‌ریزی کرده که اگر من تا الآن با دبی چهار لیتر در ثانیه حدود چهار یا پنج هزار ساعت آب در سال برداشت کرده‌ام، از این به بعد سی لیتر در ثانیه برداشت می‌کنم و به‌جای ساعت کارکرد قبلی هفت هزار ساعت برداشت می‌کند تا بتواند دو کشت بهاره و پاییزه را انجام دهد. اما آب منطقه‌ای بدون توجه به این مسائل و تنها بر اساس اطلاعات گروه‌های گشت و بازرسی‌اش طی دو، سه سال اخیر، لیتراژ پروانه را به سی لیتر در ثانیه تغییر می‌دهد! متأسفانه، این قبیل از کشاورزان الآن دچار مشکل خیلی جدی شده‌اند و الآن پروانه‌هایشان در حال درگیری حقوقی است. اما متأسفانه این در آب منطقه‌ای دیده نشده همه را دارند با یک چوب می‌زنند و این‌ها دچار مشکل شدید می‌شوند.

گفته می‌شود که برای هر

منطقه‌ای بر می‌گردد. هر چند که طی سال‌های گذشته شرکت‌های آب منطقه‌ای حق‌النظاره می‌گرفتند و می‌بایست نظارت می‌کردند تا کشاورزان بر اساس ساعت کارکرد و دبی برداشت آب داشته باشند، اما این موضوع رعایت نشد. در حال حاضر، نصب کنتورهای حجمی به این دلیل است که ساعت کارکرد مشخصاً رعایت شود، اما کشاورزها بر اساس روند گذشته خودشان اقدام به کشت پاییزه کرده‌اند. در واقع، بسیاری از این کشاورزها اطلاع کافی از این موضوع ندارند، یا بسیاری از پرونده‌های این عزیزان در شرکت آب منطقه‌ای به روز نیستند؛ یعنی مسائل حقوقی ایجاد شده و درگیری با آب منطقه‌ای دارند. مثلاً، کشاورزان در بحث جابه‌جایی، پروانه جدید نگرفته‌اند و الآن که کنتور هوشمند نصب شده، چون اطلاعی از وضعیت ندارند، ناگهان آب مورد نیازشان را قطع می‌کنند، یا آب‌دهی چاه را کاهش داده‌اند.

در این مورد، موضوع یکی از

می‌گذارد؟ آیا این امکان وجود دارد که ما آب مناسب‌تر و بیشتری برداشت کنیم؟ فعلاً جوابش این است که نه اصلاً چنین چیزی امکان‌پذیر نیست، چون سوالات مربوطه پاسخ داده نشده‌اند!

بسیار می‌شنوم که کشاورزها خیلی از این موضوع هراس دارند که دوستان ما در آب منطقه‌ای تصمیم بگیرند که آن آب را به سایر بخش‌ها اعم از بخش خدمات و صنعت بفروشند.

واقعاً زمانی ما می‌توانیم تأثیر این کمیسیون را ببینیم که این حجم زیاد پرونده‌ها کم شود. دوستان ما در وزارت نیرو هم به این معتقد باشند که تمامی مصارف دشت با هم دیده شوند و اگر داریم برداشت را کم می‌کنیم، باید از همه به یک اندازه کم کنیم و آب را که گرفتیم به کس دیگری ندهیم.

در برخی از مناطق به دلیل الزام

قانونی، بعد از ممنوعیت دشت پروانه‌های بسیاری صادر شده است. آیا چنین مواردی در دشت‌های استان شما وجود دارد؟ فکر می‌کنم دشت مشهد در سال ۱۳۴۹ ممنوعه شده است. تصور کنید در آن زمان شاید دو هزار چاه مجاز بوده‌اند، اما با وجود اینکه دشت ممنوعه بوده، الان آمازی که به ما می‌دهند نزدیک شش هزار حلقه چاه پروانه قانونی دارند! این یعنی چه؟ مفهومی این است که ما به شدت مصارف را بالا برده‌ایم، در حالی که ورودی به دشت اصلاً اضافه نشده، بلکه تنها کاری که کرده‌ایم این بوده که سد زده‌ایم، سدها هم جلوی آب ورودی به سفره را گرفته‌اند، تبخیر را به حداکثر رسانده‌ایم و از طرفی پایاب سدها و شبکه نفوذ را هم اجرا نکرده‌ایم!

سد برای کنترل خوب است اما یک چیز دیگری نیاز دارد به نام شبکه

نفوذ آب که الان با آن بیگانه هستیم. شما اشاره کردید کشاورزان به سمت باغداری رفته‌اند. آیا باغداران با نصب کنتور حجمی با مشکل کمبود آب مواجه نشده‌اند؟ بله، با مشکل روبه‌رو هستند. ما الان درخواست‌های زیادی در این‌باره داریم. باغداران برای اینکه بتوانند راندمان آبیاری را به حداکثر برسانند، سیستم‌های نوین اجرا کرده‌اند. اما اجرای سیستم‌های آبیاری باغ‌هایشان بر اساس مقدار آبی که قبلاً داشتند، طراحی شده بود. مثلاً در استان خراسان رضوی حدود ۱۳۰ تا ۱۴۰ هزار هکتار از اراضی آبیاری توسط جهاد کشاورزی به سیستم آبیاری تحت فشار مجهز شده‌اند، اما با کاهش دبی چاه‌ها اغلب این طرح‌ها وقتی که دبی سیستم کاهش پیدا می‌کند، دچار مشکل می‌شوند. در این شرایط کشاورز مجبور به استفاده از استخر می‌شوند و برای برخی‌ها امکان احداث استخر

سخت است و مشکلات بسیاری به وجود می‌آورد.

برخی از کشاورزان قسمتی از باغ‌ها را خشک می‌کنند. دیگر راهی برایشان نمانده. در استان خراسان قبلاً باغ‌های پسته را به مدار ۲۴ روز آب می‌دادند، اما الآن ۳۶ و ۴۸ روز شده است. وقتی مدار آبیاری بیشتر شود، می‌بایست آب حجیم‌تری بدهند، برای همین به سیستم‌های آبیاری زیرسطحی روی آورده‌اند تا بتوانند تا جایی که امکان دارد، باغات‌شان را حفظ کنند، ولی قطعاً دچار مشکلات خیلی عدیده‌ای هستند و خواهند بود. عوارض این موضوع در

آینده خودش را نشان می‌دهد.

آیا در کمیسیون با موضوع انتقال آب یک چاه به اراضی چاه دیگر بر خورده‌ی داشته‌اید؟

این چیزی که سؤال می‌کنید، اصلاً در حیطه کمیسیون آب زیرزمینی نیست. الآن اغلب چاه‌های کشاورزی ما که در یک منطقه هستند در درون خود چاه، اراضی لینک هستند، یعنی همه خط انتقال و انشعاب آب دارند و کشاورزان خودشان اجرا کرده‌اند. مثلاً در مناطق پسته خیزی مثل خلیل‌آباد یا بردسکن، برخی از کشاورزان آب را از دو چاه می‌گذرانند تا آب را به آنجایی که نیاز دارند برسانند. این اتفاقات بین کشاورزان دارد می‌افتد، اما به سختی. چون در وضعیت موجود، انتقال آب از یک پلاک به پلاک دیگر ممنوع است، کشاورزها خودشان دارند این کارها را انجام می‌دهند.

در قسمت‌هایی که خرده مالکی داریم مثلاً در یک روستا که پنج، شش چاه دارد خیلی از این چاه‌ها هم با توجه به اینکه مالکیت آب کشاورزی تغییر پیدا نکرده، کشاورز از چاه‌های مختلف

هر کدام چند ساعت آب دارد از یک طرف خوب است چون وقتی چاهی خراب می‌شود چاه دیگر است که آب را بیاورند اما کشاورزها عموماً این کار خیلی برایشان سخت است که بتوانند همه را بیاورند روی یک منبع آبی و آبشان را تجمیع کنند. ما بایستی قطعاً دنبال بحث تجمیع آب خرده مالکین در چاه‌های آب برویم، یکی این موضوع و یکی هم بحث انتقال بایستی پیگیری شود.

در حال حاضر، وزارت نیرو تنها از انتقال آب در بخش کشاورزی جلوگیری کرده است.

الآن جدیداً دنبال این هستند که بگویند با شکل‌گیری بازار آب، مصارف تنها داخل هر واحد باشد، به این معنی که بین مصارف واحدی مثل کشاورزی با کشاورزی مبادله، اجاره، خرید و فروش صورت گیرد.

من برای دوستانی که مجوز صنعتی را در بخش‌های کشاورزی که بی‌آب هستند می‌دهند، متأسف هستم. در چنین شرایطی کشاورزهای ما با

توجه به اینکه ضعف مالی دارند آب را می‌فروشند، در حالی که قطعاً وزارت جهاد کشاورزی با این موضوع مخالف است.

در قطب‌های کشاورزی، آب کشاورزی را به ذوب‌آهن یا فولاد می‌فروشند و کسی نیست که از این موضوع دفاع کند. کسی نیست که بگوید اینجا کشت و صنعت بوده و وقتی شما آب را بفروشید دیگر آب به بخش کشاورزی بر نمی‌گردد و در نهایت یک زمین بایر و لم یزرع باقی می‌ماند.

بنابراین، بایستی کل موارد این دشت را کامل و با هم دید و بر اساس پتانسیل‌های هر منطقه منابع، مصارف و دورنمای کار دیده شود. قبلاً آمایش سرزمین را مطرح کردند، اما آمایش سرزمین را هم کنار گذاشتیم. امروز به خاطر بحث‌های سیاسی و خاص در یک منطقه خشک، کارخانه فولاد احداث می‌شود. اصلاً صلاح نیست که کارخانه فولاد و صنایع آب بر، در منطقه کشاورزی آن هم در قطب کشاورزی احداث شوند.

در حال حاضر، در استان‌های دیگر شرکت‌های آب منطقه‌ای طرح اصلاح و تعدیل را اجرا می‌کنند، به این صورت که چهل یا پنجاه درصد از پروانه را بر اساس آب قابل برنامه‌ریزی کم می‌کنند، شنیدیم در خراسان رضوی این طرح اجرا نمی‌شود، آیا درست است؟

یک قسمتی را اجرا کردند، اما با توجه به شرایطی که پیش آمد جلوی اجرا را گرفتند و متوقف شده است. ما الآن شکایات زیادی در بخش چاه‌های کشاورزی که پروانه آنها کاهش یافته است، داریم. متأسفانه می‌بینیم در این موارد قانونی و در کارهایی که دارد انجام می‌شود، حقوق مکتسبه کشاورزان رعایت نمی‌شود. وقتی که پروانه‌ای صادر می‌شود، یک حقوقی هم ایجاد می‌شود که شخص بر اساس آن تمام زندگی و سرمایه‌اش را در بخش کشاورزی می‌برد. چه فرقی بین کشاورز و کسی که رفته در بخش خدمات کار می‌کند، وجود دارد؟ مثلاً شخص، کارواش زده و دارد دو لیتر در ثانیه آب مصرف می‌کند و بر اساس آن هم کار خودش را انجام می‌دهد، تصور کنید آب از او گرفته شود، دیگر نمی‌تواند کار کند. این موضوع در بخش کشاورزی خیلی حادث‌تر است، به خاطر اینکه بازده و برگشت سرمایه خیلی درازمدت‌تر است. شما وقتی باغ پسته‌ای احداث می‌کنید صورتان از بازگشت سرمایه روی پانزده سال بعد است و طی پانزده سال چند میلیارد زیر خاک کردید و الآن انتظار دارید بتوانید از این سرمایه‌گذاری استفاده کنید. اما امروز بعد از کلی درگیری و مصیبت برای اینکه درخت به بار بنشیند، می‌گویند آب نیست و پنجاه درصد از برداشت آب را کم می‌کنیم. تا یک زمانی در مقابل این تصمیم می‌توان

مقاومت کرد، سیستم را عوض کنید، بهره‌وری را بالا ببرید، اما از نقطه اوج که عبور کرد شما مجبورید بخشی از باغ را حذف کنید که این خودش برای بخش کشاورزی و البته به نظر من برای کل کشور یک خسارت است.

پس الآن بحث تعدیل در استان شما اجرا نمی‌شود؟

نه. آن تعدادی از پروانه‌ها که بر روی آنها تعدیل اجرا شد در کمیسیون شکایت کردند و پرونده دارند.

در مورد ضریب هیدرومدول در پسته شما می‌دانید در استان خراسان چه عددی را در نظر گرفته‌اند؟

متفاوت است. هیدرومدول تابع نوع کشت، روش کشت، فاصله، نوع رقم، تبخیر و تعرق و خیلی از مسائل دیگر است. اما برای اینکه بدانیم هیدرومدول به چه کاری می‌آید باید گفت، برای اینکه ما بدانیم مقدار آبی که بایستی در اختیار گیاه قرار دهیم، چقدر باشد. این ضریب در مورد کشت‌ها و گیاهان مختلف فرق می‌کند.

در واقع با ضریب هیدرومدول می‌توان تعیین کرد که با یک لیتر آب چند هکتار پسته می‌توان کاشت؟ این ضریب متغیر است و پارامترهای زیادی دارد و برای هر منطقه‌ای ممکن است فرق کند؛ مثلاً در استان خراسان، در منطقه مه‌ولات یک رقم و در بردسکن رقم دیگری است.

گفته می‌شود هنگام جابه‌جایی چاه، شرکت آب منطقه‌ای از پروانه‌ها کم می‌کند، اطلاع دارید در استان شما چقدر از پروانه‌ها کاهش می‌یابد؟

متغیر است، بعضی جاها تا ۱۵ درصد و بعضی دیگر تا ۱۰ درصد کم می‌شود. در کاهش پروانه‌ها به دلیل جابه‌جایی

چند پارامتر از قبیل فاصله جابه‌جایی، عمق چاه و پتانسیل دشت و غیره نیز در نظر گرفته می‌شود.

این کاهش بر اساس تراز آب دشت انجام می‌شود؟

متأسفانه در حالی که همیشه همه دنبال یک عدد هستند، باید بدانیم که یک دشت بزرگ، همگن و یکنواخت نیست؛ چون از یک طرف آب زیرزمینی در زیر زمین قابل مشاهده نیست و از طرف دیگر آمار و داده‌هایی که از چاه‌های پیژومتری گرفته می‌شود واقعی نیست. داده‌برداری از چاه‌های پیژومتری به یک شرکت واگذار شده و آن شرکت با متر لیزری یا با هر وسیله دیگری سطح آب در آن زمان معینی که تعیین شده اندازه‌گیری می‌کند. اما در بعضی از مناطق دوستانمان به ما گزارش دادند که با اینکه چاه آمار دارد، اصلاً بسته و پر شده است و اصلاً چاه پیژومتری وجود ندارد! یا در منطقه‌ای دیگر مشاهده شده که چاه پیژومتری خشک است و قبلاً شخص عددسازی می‌کرده است.

نکته دیگر اینکه، وقتی که گفته می‌شود سطح آب یک دشت پایین رفته، این موضوع تا چه حد درست است؟! جالب است بدانید آماري که در کمیسیون به آن اتکا می‌شود، آمار جدیدی است که همکاران ما در قسمت مطالعات آب منطقه‌ای به ما داده‌اند، در حالی که این آمار با چیزی که مدیریت منابع آب ایران اعلام کرده متفاوت است. یک دشت بزرگ مثل دشت مشهد از ابتدا تا انتهایش ممکن است دوپست کیلومتر باشد در خیلی از جاهای این دشت برآمدگی داریم، یعنی آب دارد بالا می‌آید و خیلی از جاهای دشت مثل قسمت‌های ابتدای قوچان و چناران افت

شدید آب داریم.

وقتی ما چشم هایمان را می بندیم و می گوئیم دشت، درست است که خیلی از قسمت های آب دشت به هم پیوسته است، اما این طور نیست که همه یکسان و همگن باشد؛ پس ممکن است آمار مناسب و درستی وجود نداشته باشد و این موضوع باید بررسی شود. اما چه کسی بایستی بررسی کند؟! کسانی که خارج از سیستم باشند؛ مثل تشکل هایی که ممکن است بتوانیم شکل دهیم، پهنه بندی کنیم و کار کنند، یا اینکه نظام صنفی کارهای کشاورزی یا هر تشکلی در خارج از این شورای دشت تشکیل شود.

از نظر شما چگونه می توان در برداشت آب با رعایت حقوق کشاورزها به پایداری هم رسید؟

در واقع اگر کسی می خواهد برای خدمات یا صنعت آب بگیرد، می بایست از آب چاه های غیربازده کشاورزی بگیرد. اگر کسی می خواهد برای صنعت آب بگیرد، با مجوز جهاد کشاورزی و از چاه هایی که بازده کافی برای کشاورزی ندارند باید آب بگیرد، نه اینکه آب با شوری ۴۰۰ را از بخش کشاورزی گرفته شود و به بخش صنعت داده شود تا برای دوستانی که آنجا هستند ارزش افزوده ایجاد کند. این کار به بهای نابودی اشتغال و تولیدات کشاورزی است و امنیت غذایی را زیر سؤال می برد.

اگر مسئولان بخواهند در موضوع آب برای آینده کاری انجام دهند، می بایست به دور دست نگاه شود، می بایست همه ذینفعان و همه تصمیم سازان حول یک میز گرد هم بیایند در شورایی به نام شورای عالی دشت و بدون آن هیچ کس هیچ کاری نکند.

تبعات آن روی آبخوان و روی دشت بررسی شود.

در مورد آب ما به طور همزمان با دو مسئله اصلی مواجه هستیم، یکی کاهش منابع آبی و دیگری کاهش کیفیت آب. در مسئله کاهش کیفیت، برای وضعیت پیش آمده داریم با سازمان حفاظت محیط زیست رایزنی می کنیم. موضوع مطرح شده این است که شوری بسیاری از چاه های آب به ۱۸ هزار و ۲۰ هزار رسیده، چگونه می توانیم یک کارخانه تصفیه آب بزیم و پس آب آن را به انتهای دشت منتقل کنیم تا نمک و شور آب، بافت خاک کشاورزی را از بین نبرد و آن را برای آیندگان حفظ کنیم.

در بحث کیفیت آب، وزارت نیرو تأسیس آب شیرین کن در بخش کشاورزی را منع کرده است.

این اشتباه است! این ممنوعیت را وزارت نیرو بر اساس دستورالعمل حفاظت محیط زیست ابلاغ کرده است. الان در منطقه مه ولات تعداد زیادی از چاه های کشاورزی درگیر کاهش کیفیت و شوری آب شده اند و ما در

همه کارها و اولویت های هر دشت بر اساس گلوگاه اصلی که آب است بایستی طراحی و تصحیح شود. در واقع بحث آمایش سرزمین اولویت اول و آخر هر کاری در دشت باید باشد که آن هم بر اساس پارامترهای ورودی به دشت است. از این رو دیگر حق ندارید در مناطق گرم و خشک بدون مباحث آبخوان داری و تزریق آب، سد بزنید.

مثلاً در مشهد یا کرمان که مناطق گرم و خشکی هستند، چنانچه بخواهند سد بزنند باید شبکه تزریقش را از قبل آماده کرده باشند و شورای عالی دشت نظرش را داده باشد و در شورای عالی آب تصمیم گیری شود. کاری که می خواهد انجام شود بایستی افراد شورا حتماً حضور داشته باشند. متأسفانه، در حال حاضر این موضوع نادیده گرفته می شود.

هر کاری برای آب انجام می شود را باید شورای حوضه نظر بدهد و اثرات زیست محیطی آن نیز بررسی شود، چه سد، چه استخر، چه توسعه صنعت، چه توسعه شهر، همه و همه بایستی تبعات آتی، تبعات زیست محیطی و

امروز کار اشتباهی که دارد انجام می‌شود این است که تراز منفی دشت از چاه‌های کشاورزی کم می‌شود،

اما در بالادست دارند به صنعت آب تخصیص می‌دهند!

زیرزمینی داشته است. با توجه به آمار ارائه شده از سوی مرکز مطالعات شرکت آب منطقه‌ای، میزان تأثیر فعالیت‌ها بسیار مثبت بوده است؛ حتی این ادعا وجود دارد که در تعدادی از دشت‌ها ما به تراز مثبت نیز رسیده‌ایم.

اما امروز کار اشتباهی که دارد انجام می‌شود این است که تراز منفی دشت از چاه‌های کشاورزی کم می‌شود، اما در بالادست دارند به صنعت آب تخصیص می‌دهند! بنابراین، تأثیرگذاران دشت باید اقدام کنند و اخیراً در حال پیگیری هستیم که ذینفعان اصلی مشخص شوند.

در واقع این مشکل ناشی از عدم دخالت و مشارکت کم همه بهره‌برداران و ذینفعان در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در مورد آینده آب‌بیرزمینی دشت است. یکی از مشکلاتی که در این رابطه نیز وجود دارد این است که شرکت آب منطقه‌ای با تشکلهایی قرارداد می‌بندد که آنها ذینفع مستقیم نیستند.

البته در استان خراسان رضوی موضوع همیاران آب توسط آقای دکتر داوری در حال پیگیری است و من نیز در تیم ایشان حضور دارم. روی این موضوع کار می‌شود که بحث پهنه‌بندی تشکلی را در تمامی عرصه‌های کشاورزی استان فعال و مشخص کنیم. اگر این تشکلهای در عرصه و محل روستاها شکل بگیرند و به یک تشکل مادر متصل شوند، از این طریق رابطه دو سویه‌ای بین بهره‌برداران و شرکت مادر شهرستان ایجاد می‌شود؛ اما الآن این خلأ وجود دارد.

هدف ما نباید این باشد که بخش کشاورزی را منکوب کنیم و از بین ببریم. هدف این است که پایداری آب و تولید محقق شود.

ادامه روند فعلی واقعاً محیط‌زیست را از بین می‌برد. اگر الآن این کار را ادامه دهیم عاقبتش چه خواهد بود؟! وقتی آب با شوری بیست هزار به بالا را به یک زمین پسته می‌دهید می‌دانید چه اتفاقی می‌افتد؟! تقریباً مطلع هستیم که در نهایت متأسفانه خاک‌های کشاورزی ما از حیز ارتفاع خارج می‌شوند.

در واقع این مصوبه را کسانی وضع کرده‌اند که می‌شود به دلیل فنی آنها را قانع و مصوبه را اصلاح کرد. به هر حال ما نیز نمی‌خواهیم که محیط زیستمان آسیب ببیند.

هدف این است که کالکتور اجرا شود و شبکه انتقال پساب برود به انتهای دشت و به داخل همان دریاچه نمکی که الآن وجود دارد بریزد. حتی شاید بتوان آنجا کارخانه‌ای تأسیس کرد، چون در آنالیز این نمک مواد و عناصری وجود دارد که خیلی از این عناصر بسیار مناسب برای ارتفاع بخش کشاورزی و سایر بخش‌ها هستند که قطعاً متقاضی این نمک خواهند بود.

در پایان اگر فکر می‌کنید موضوعی وجود دارد که مطرح شود، بفرمایید.

با توجه به تلاش‌هایی که برای کاهش مصرف آب در استان ما انجام شده، من از همکارانم در شرکت آب منطقه‌ای درخواست کردم که آماری در این خصوص ارائه دهند که نشان دهد این تلاش‌ها چه تأثیری روی تراز آب‌های

حال محاسبه و رایزنی با محیط‌زیست هستیم، چون اول باید بحث محیط‌زیستی‌اش را حل کنیم. به عنوان مثال، الآن سی حلقه چاه در مه ولات شوری بسیار بالایی دارند و پیشروی شوری به سمت آب شیرین نیز وجود دارد، باید بتوانیم شبکه انتقال پساب آب شیرین‌کن‌ها را همانند شبکه انتقال آب، با هم لینک کنیم و به انتهای دشت ببریم.

از طرفی اگر به صورت فنی بخواهیم در این مورد فکر کنیم، هر ساله ما داریم خاک را از دست می‌دهیم و آن را کامل شور می‌کنیم. هر چند درخت پسته با آب شور سازگار است، ولی باید بتواند رشد خودش و باردهی قابل قبولی داشته باشد.

الآن اگر ما بتوانیم این آب آبیاری را شیرین‌تر کنیم هم بر اقتصاد باغ‌های پسته اثر دارد و هم میزان نمکی که وارد خاک‌های کشاورزی ما می‌شود به شدت کاهش پیدا می‌کند.

مشکل محیط‌زیست با شرکت آب منطقه‌ای و وزارت نیرو این بود که سه چهارم نمکی که ایجاد می‌شود را باید چه کار کنیم و جلوی این کار را گرفتند. الآن ما فکر کردیم قسمت اصلی‌اش را که چه کار کنیم. روی این موضوع بایستی جهاد کشاورزی و کشاورزان بنشینند و بحث‌های فنی و مطالعاتی را کامل کنند و به سازمان محیط‌زیست پیشنهاد دهند و آنها هم در مرکز، تصمیم‌گیری کنند.

صرافی خندان

KLANDAN

Exchange

شرکت تضامنی محسن خندان
باجوز رسمی از بانک مرکزی ایران

Naghmeh Building, beside of Sarmayeh Bank, Allay 17, Maali Abad, Shiraz, Iran

شیراز - معالی آباد - نبش کوچه ۱۷ - جنب بانک سرمایه - ساختمان نغمه

(+98) 2191070356 - (+98) 7136230315

Momtazan Industrial Co.

شرکت صنایع ممتازان

شرکت صنایع ممتازان کرمان

اولین ابداع کننده سیستم فرآوری محصول پسته به روش تمام اتوماتیک و کاملاً بهداشتی با بیش از ۳۰ سال سابقه و تجربه، ترمینال های فرآوری زیر را عرضه می نماید.

- ترمینال های پوست گیری ، پاک سازی، و جداسازی
- ترمینال های خشک کن پیوسته پسته
- ترمینال های برشته کن پسته
- ترمینال های خندان کن پسته (MO)
- ترمینال های مغز کن پسته
- دستگاه تولید باد، مقابله با سرمازدگی

- Pistachio Processing HL 6000 RW
- Continous Moving Drier CMD 8000 Model
- Storag AND Sorting

- A ترمینال فرآوری پسته مدل: HL 6000 RW
- B ترمینال خشک کن پیوسته مدل: CMD 8000
- C ترمینال ذخیره سازی و جداسازی: HL 6000 RW

Email: info@momtazan.com

Email: Tehran_office@momtazan.com

تلفن : ۰۲۱-۷۸ ۱۸ ۷۰-۶۱ ۱۸ ۸۸-۰۲۱ فکس : ۰۲۱-۶۹ ۱۸ ۸۸-۰۲۱
تلفن : ۰۰۶-۰۳۴ ۳۲ ۷۵ ۲۵ فکس : ۰۳۴-۳۲ ۷۵ ۲۵-۰۷

دفتر تهران: بزرگراه همت ، خیابان شیرازجنوبی، نبش خیابان علیخانی ، پلاک ۱۲
دفتر مرکزی و کارخانه: کرمان ، کیلومتر ۵ جاده زنگی آباد

Tehran Office: No.12, Corner of Alikhani St, Southern of Shiraz Ave, Hemmat Highway, Tehran- IRAN Tel: (+9821) 88 61 18 70 - 78 Fax: (+9821) 88 61 18 69

Central Office & Factory: 5th Km of Zangiabad Road, Kerman-IRAN

Tel: (+9834) 32 75 25 00-6 Fax: (+9834) 32 75 25 07

kimia zarin

Producer of
Amino Acids
Chelated Amino Acids
Fe, Zn, Ca, B, Mo, Cu

کیمیا زارین

تولید کننده تخصصی انواع
اسیدهای آمینه
و کلات های آمینو اسید
دارای ثبت ماده کودی از خاک و آب

مهمترین اثرات استفاده از
آمینو اسیدها در گیاهان:

- محرک رشد
- افزایش مقاومت گیاه در برابر تنش های محیطی
- افزایش مقاومت گیاه در برابر سرمازدگی
- بهبود دهنده طعم و رنگ میوه
- ایجاد کلات های بسیار قوی با ریز مغذی ها و افزایش جذب عناصر
- افزایش راندمان جذب عناصر تا حدود ۲ برابر بیشتر نسبت به کلات های شیمیایی

محصولی از شرکت آذرکاوین

دارای گواهی ارگانیک
از شرکت بیوسان گواه
BIOSUN CERTIFIER

آدرس: تهران، ولنجک، خیابان یمن شمالی، مرکز تحقیقات گیاه پزشکی کشور
واحد رشد و فناوری
تلفن: ۰۲۱ - ۲۲۴۱۶۲۰۸
موبایل: ۰۹۱۲ ۸۳۰۱۰۸۰

www.KimiaZarin.com

صنایع پرودتی سردینه

آدرس: مشهد، شهرک صنعتی، فاز یک، صنعت ۱۸

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۲۰۵۵۴۴۵۷ - ۰۵۱۳۶۵۱۶۷۱۱

خدمات پس از فروش: ۰۹۱۵۱۰۱۱۳۰۰

سردینه سازان توس

عرضه انواع کانکس های خودروهای سبک و کامیونت .
سردخانه های ثابت و متحرک . آیس بانک . شیر خنک کن .
تونل انجماد . کانکس های اقامتی . آبسردکن و....

کاری در تخصص مجموعه صنایع پرودتی سردینه

با اعتماد بر ۲۵ سال تجربه

و پشتوانه نیروهای متخصص و مدیریتی زبده و آگاه

**طراحی و ساخت انواع سردخانه های
زیر صفر و بالای صفری
در تمام نقاط ایران**

AMIN FARMS

طرح شراکتی امین پدیدار

از سال ۱۳۸۰ تا کنون

راه حل مدیریت نوسانات قیمت پسته

باهدف

بالا بردن سرعت فرآوری
جلوگیری از ضرر و زیان اقتصادی باغداران و صادر کنندگان
اطمینان از فروش پسته و دریافت وجه آن
کاهش اضطراب ناشی از نوسانات بازار
افزایش امنیت نگهداری محصول

از شما دعوت می شود به ۳۵۰ باغداری بپیوندید که هم اکنون در این طرح مشارکت دارند

رفسنجان، خیابان مطهری، نبش مطهری ۵۲

همراه: ۰۹۱۳ ۱۹۱۲۱۲۱

فکس: ۰۳۴ ۳۴۳۲۲۲۸۶

تلفن: ۰۳۴ ۳۴۳۲۰۵۶۰

website: www.aplgp.com

email: a.alizadeh@aplgp.com

KOUROSH PISTACHIO Co.

شرکت پسته کوروش

Major Player in Pistachio Market
بازآفرینی اعتبار پسته ایران در عرصه جهانی

شرکت های زیرمجموعه
گروه صنعتی گلرنگ

دفتر مرکزی: تهران، خیابان ولیعصر، کوچه
ساعتی یکم، پلاک ۱، ساختمان گلرنگ، طبقه ۶
تلفن: ۰۲۱۸۸۷۲۲۲۹۴ - ۰۲۱۸۸۷۲۲۲۹۵

کارخانه: رفسنجان، کیلومتر ۳۰ جاده رفسنجان-انار،
احمدآباد دئغه، بلوار امین، امین فارمز
ارتباط با کشاورز: ۰۹۱۳۵۸۰۳۴۳۶